

**UNIVERSITATEA "DUNĂREA DE JOS" GALAȚI
FACULTATEA DE ECONOMIE ȘI ADMINISTRAREA
AFACERILOR**

REZUMAT

TEZĂ DE DOCTORAT

***POLITICILE PUBLICE EUROPENE ȘI ROLUL LOR ÎN ATENUAREA
DISPARITĂȚILOR REGIONALE DIN ROMÂNIA***

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:
Prof.univ.dr. EPURE TIBERIUS DĂNUȚ

DOCTORAND:
BERDE(JUDEU) Gh. VIORINA MARIA

GALAȚI

2012

C4179/25.04.2012

C ă t r e

Universitatea “ Dunărea de Jos “ din Galați vă face cunoscut că în data de 18.05.2012, ora 10.00, în sala 105 a Facultății de Economie și Administrarea Afacerilor, va avea loc susținerea publică a tezei de doctorat intitulată : ”POLITICILE PUBLICE EUROPENE ȘI ROLUL LOR ÎN ATENUAREA DISPARITĂȚILOR REGIONALE DIN ROMÂNIA”, elaborată de domnul/doamna BERDE VIORINA-MARIA(JUDEU), în vederea conferirii titlului științific de doctor în Domeniul de doctorat - Economie.

Comisia de doctorat are următoarea componență :

- 1. Presedinte:** Conf.univ.dr.econ. Edit LUKACS
Decan-Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor
Universitatea " Dunărea de Jos " din Galați
- 2. Conducător de doctorat:** Prof.univ.dr.econ. Dănuț-Tiberius EPURE
Universitatea "Ovidius" din Constanța
- 3. Referent oficial:** Prof.univ.dr.econ. Nicolae ISTUDOR
Academia de Studii Economice din București
- 4. Referent oficial:** Prof.univ.dr.econ. Ioan POPA
Academia de Studii Economice din București
- 5. Referent oficial:** Prof.univ.dr.econ. Daniela-Ancuța SARPE
Universitatea " Dunărea de Jos " din Galați

Cu această ocazie vă transmitem rezumatul tezei de doctorat și vă invităm să participați la susținerea publică. În cazul în care doriți să faceți eventuale aprecieri sau observații asupra conținutului lucrării, vă rugăm să le transmiteți în scris pe adresa Universității, str. Domnească nr. 47, 800008 - Galați, Fax - 0236 / 461353.

Prof.univ.dr.ing. Adrian Gabriel BIRSAN

SECRETAR DOCTORAT,
Ing. Luiza AXINTE

Cuprinsul tezei	
INTRODUCERE.....	3
CAPITOLUL I	7
IMPACTUL BUGETULUI UNIUNII EUROPENE ASUPRA POLITICILOR PUBLICE .	7
1.1. Conceptul de politici publice	7
1.2. Actorii implicați în politicile publice.....	10
1.3. Abordări științifice ale politicilor publice	13
1.4. Conceptul de buget european.....	17
1.4.1. Considerente generale	17
1.4.2. Veniturile bugetare	21
1.4.3. Cheltuielile bugetare.....	27
1.4.4. Procedurile bugetare.....	29
1.5. Bugetul U.E. pe orizontul 2007-2013.....	30
1.6. Stadiul actual al cunoașterii în domeniul investigat	35
CAPITOLUL II.....	47
POLITICA UNIUNII EUROPENE ÎN DOMENIUL CONCURENȚEI.....	47
2.1. Considerente generale.....	47
2.2. Eficiența relativă a concurenței și monopolurile	50
2.3. Conținutul politicii europene în domeniul concurenței	54
2.3.1. Interdicția privind poziția dominantă	59
2.3.2. Rolul pieței în analiza politicilor concurențiale europene	63
2.3.3. Dominația individuală și dominația colectivă	67
2.3.4. Criteriile de determinare a dominației	69
2.4. Politica comunitară în domeniul concurenței și fuziunile de firme.....	70
2.4.1. Abuzul de poziție dominantă.....	73
2.4.2. Exemple ale implementării politicii concurențiale europene	77
2.5. Piața concurențială din România.....	79
Capitolul III.....	82
POLITICA UNIUNII EUROPENE ÎN DOMENIUL INDUSTRIEI	82
3.1. Considerente generale.....	82
3.2. Categoriile de politici industrial	89
3.3. Tratatul Uniunii Europene și politica industrial	90
3.4. Competitivitatea și politica industrială a Uniunii Europene.....	96
3.5. Politica industrială de promovare a IMM-urilor	99
3.6. Politica de promovare a sectoarelor favorizate	101
3.7. Politica de promovare a inovației.....	102
Capitolul IV	105
POLITICA AGRICOLĂ COMUNĂ ȘI CEA ÎN DOMENIUL PESCUITULUI	105

4.1. Considerente generale.....	105
4.2. Evoluția Politicii Agricole Comune (PAC).....	107
4.3. Stadiul actual al P.A.C.....	118
4.3.1. Actorii instituționali ai Politicii Agricole Comune.....	120
4.3.2. Organizațiile comune de piață.....	120
4.3.3. Dezvoltarea rurală	127
4.4. Finanțarea Politicii Agricole Comunitare	137
4.5. Concepte definitorii ale politicii UE în domeniul pescuitului	142
4.6. Dezvoltarea politicilor privind pescuitul la nivelul Statelor Membre	153
Capitolul V.....	158
POLITICA UNIUNII EUROPENE ÎN DOMENIUL MEDIULUI	158
5.1. Necesitatea unei politici comune în domeniul mediului.....	158
5.2. Evoluția politicii de mediu a Uniunii Europene.....	161
5.3. Legislația Uniunii Europene în domeniul mediului.....	166
5.4. Structuri instituționalizate ale politicii de mediu a Uniunii Europene.....	169
5.4.1. Agenția Europeană de Mediu	169
5.4.2. Curtea Europeană de Justiție	170
5.4.3. Comisia Europeană DG Mediu	170
5.4.4. Consiliul Miniștrilor Mediului	171
5.4.5. Parlamentul European	171
5.4.6. Fondul de Investiții în Protecția Mediului pentru Europa Centrală și de Est	171
5.5. Instrumentele de implementare a politicii comunitare de mediu.....	172
5.6. Opinii pro și contra politicii de mediu a Uniunii Europene.....	173
Capitolul VI.....	176
POLITICA UNIUNII EUROPENE ÎN DOMENIUL TRANSPORTURILOR.....	176
6.1. Evoluția politicii de transport.....	176
6.2. Instituțiile europene și obiectivele politicii de transport.....	189
Capitolul VII.....	191
POLITICA SOCIALĂ A UNIUNII EUROPENE	191
7.1. Piața europeană a factorului muncă	191
7.2. Tratatul de la Roma și consecințele sale.....	194
7.3. Conținutul politicii sociale actuale a Uniunii Europene.....	200
7.3.1. Baza legală a politicii sociale europene.....	200
7.3.2. Instituții care implementează Politica Socială a Uniunii Europene.....	201
7.3.3. Agenda Politicii Sociale a Uniunii Europene	208
7.4. Strategiile și instrumentele de implementare ale Politicii Sociale Europene.....	211
7.4.1. Strategia U.E. de ocupare a factorului muncă	211
7.4.2. Dialogul social.....	212
7.4.3. Fondul Social European	213
7.5. Provocările actuale ale Politicii Sociale Europene.....	215
Capitolul VIII	226

POLITICA REGIONALĂ A UNIUNII EUROPENE.....	226
8.1. Considerente generale.....	226
8.2. Disparitățile economice regionale din cadrul Uniunii Europene	273
8.2.1. Disparități regionale legate de venit	275
8.2.2. Disparități regionale ale pieței muncii.....	280
8.3. Evoluția politicii regionale a U.E.....	288
8.4. Fondul European de Dezvoltare Regională.....	299
Capitolul IX	304
ANALIZA DISPARITĂȚILOR REGIONALE DIN ROMÂNIA SUB INCIDENȚA POLITICILOR PUBLICE EUROPENE.....	304
9.1. Prezentarea regiunilor României.....	306
9.1.1. Disparități la nivel regional	323
9.2. Modele utilizate în analiza disparităților regionale	337
9.2.1. Metoda rangurilor reale	337
9.2.2. Metoda ANOVA	338
9.2.3. Analiza cluster.....	340
Anexa 1: Produsul Intern Brut.....	373
Anexa 2: Rata șomajului	373
Anexa 3: Rata activității în industrie.....	374
Anexa 4: Populația ocupată la sfârșitul anului	374
Anexa 5: Gruparea regiunilor în funcție de PIB cu ajutorul matricei de proximitate.....	375
Anexa 6: Analiza șomajului regional cu metoda Anova.....	378
Anexa 7: Analiza regiunilor cu metoda cluster.....	389

CUVINTE CHEIE

Provocări globale, politici publice europene, atenuarea disparităților regionale, recuperare economică, ierarhizare regiuni NUTS, ANOVA, dezvoltare regională.

ARGUMENT

Criza globală actuală a afectat puternic și economiile statelor membre UE, accentuând disparitățile intra și interregionale la nivel european.

Acum, poate mai mult ca oricând în trecut, statele europene trebuie să acționeze de o manieră concertată la provocările globale.

O soluție pentru atenuarea disparităților regionale o constituie politicile publice aplicate, mai ales cele din timpul recesiunii (2008-2009).

Ca membru al UE și ca economie mai puțin performantă, România a resimțit impactul profund al crizei. În acest context, politicile publice pe care România le-a aplicat, le aplică și le va aplica vor putea susține procesul de recuperare economică. Aceasta cu atât mai mult cu cât, la sfârșitul anului 2010, România, Irlanda și Grecia nu au reușit să depășească faza de recesiune.

Teza de doctorat *Politicile publice europene și rolul lor în atenuarea disparităților regionale din România* încearcă să argumenteze soluții pentru probleme dificile precum cele legate de: adaptarea politicilor publice pe sectoare de activitate la noile provocări ale crizei globale, găsirea mijloacelor optime de intervenție la nivel macroeconomic și sectorial, asigurarea unei protecții sociale cât mai adecvate, identificarea disparităților regionale accentuate de actuala criză și atenuarea acestor disparități, etc.

Acestor provocări li s-au căutat răspunsuri adecvate, din perspectiva domeniului de doctorat abordat, prin utilizarea eficientă a tehnicilor și instrumentelor specifice modelării economico-matematice, statisticii, analizei regionale și previziunii economice.

CAPITOLUL I

Impactul bugetului Uniunii Europene asupra politicilor publice

Primul capitol al tezei de doctorat, *Impactul bugetului Uniunii Europene asupra politicilor publice*, reprezintă suportul teoretic necesar abordării tematicii. Am introdus, în acest scop, o nouă abordare, mult mai dinamică, a conceptului de politică publică și a actorilor implicați în definirea și implementarea ei.

Conceptul de politici publice

Politicile publice reprezintă totalitatea conceptelor teoretice și instrumentelor practice utilizate de către stat în scopul atingerii unor obiective cu impact social major. Evoluția globală este extrem de importantă astăzi deoarece ea induce probleme comune, provocări comune și nevoia găsirii unor soluții comune pentru omenire. În acest context, este necesară intervenția administrației publice (centrale și/sau locale), singura capabilă să gestioneze resursele disponibile ale societății la un moment dat. Politicile publice se caracterizează prin: sunt realizate în numele publicului; sunt generate și implementate de către guvern; sunt interpretate și implementate de actori publici și privați; reprezintă ceea ce intenționează guvernul să facă; reprezintă ceea ce intenționează guvernul să nu facă.

Actorii implicați în politicile publice

Ca idee generală, actorii implicați în politicile publice diferă în funcție de țara analizată, perioada istorică în care se realizează analiza și problemele care trebuie rezolvate prin intermediul acestor politici. Ca urmare, nu este posibilă o enumerare exhaustivă a acestor politici. Pe de altă parte, implicarea și importanța actorilor se modifică în timp și în funcție de natura problemei care trebuie rezolvată.

Conceptul de buget european

Cele patru principii care asigură transparența bugetului și ușurează activitatea de control: *unitatea*: toate veniturile și toate cheltuielile trebuie prezentate împreună, într-un singur document. Conform Articolului 268 al Tratatului, U.E. are un singur buget, *universalitatea*: toate veniturile bugetare sunt folosite pentru a finanța toate cheltuielile bugetare, *echilibrul dintre venituri și cheltuieli*: în vederea obținerii unui buget echilibrat și *anualitatea*: perioada de timp care este acoperită de un buget

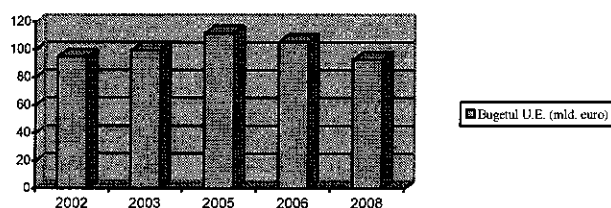

Figura 1.1: Evoluția bugetului U.E. (mld. Euro) Sursa: contribuție personală după http://europa.eu/pol/financ/index_ro.htm

Veniturile bugetare

Resursele bugetare proprii, definite în 1970 și reformulate în 1998, se referă la: taxe provenite din Politica Agricolă Comună și cele impuse pe producția de zahăr și de glucoză, taxe vamale impuse prin Tariful Vamal Comun și colectate de către U.E. la granițele sale externe, un anumit procent din TVA colectată de statele membre. Pentru a calcula acest venit, se determină, inițial, o bază a TVA uniformă, în conformitate cu legislația U.E.. Această bază poate reprezenta maximum 50% din PNB-urile statelor membre, un anumit procent din PNB-ul statelor membre. Introdusă în anul 1988, această rată uniformă are ca efect echilibrarea bugetului U.E.. Introducerea acestei cote a fost necesară deoarece celelalte resurse bugetare nu erau suficiente pentru a finanța bugetul comunitar.

În 2013, resursa VNB va reprezenta 74% din finanțarea U.E., în raport cu 13% provenind din taxe vamale și agricole și cu 12% provenind din resursa bazată pe TVA.

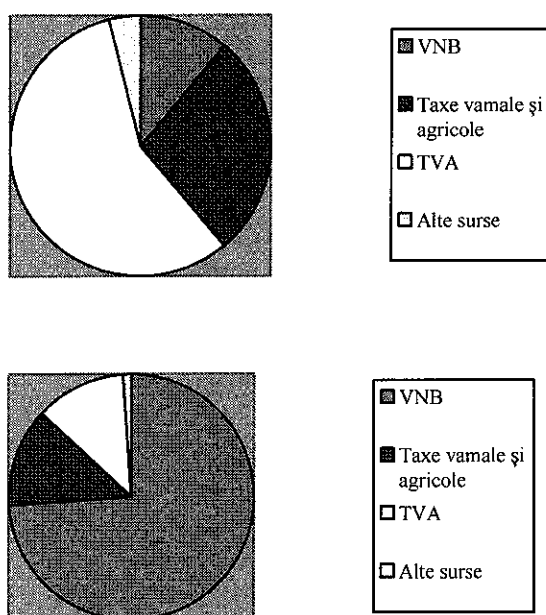

Figura 1.2: Evoluția structurii veniturilor bugetului U.E. % (1988-2013)

Sursa: Eurostat database accesat în 9.01.2012

Cheltuielile bugetare

Fondurile bugetare sunt folosite pentru a finanța toate politicile U.E. în anul bugetar respectiv. Politicile de cheltuieli pentru perioada 2007-2013 au acordat o nouă prioritate obiectivelor de creștere și ocupare a forței de muncă, precum și noilor orientări politice precum libertatea, securitatea și justiția. În timp ce unele programe de cheltuieli beneficiază de continuitate, schimbările survenite în situația politică pot testa, de asemenea, capacitatea bugetului U.E. de a se adapta pentru a produce rezultate optime și pentru a spori capacitatea de reacție politică.

Procedurile bugetare

Procedura bugetară reprezintă un proces legislativ în care sunt implicate principalele instituții ale U.E.: Comisia Europeană, Parlamentul European și Consiliul European. Consiliul și Parlamentul European adoptă principalele decizii, în timp ce Comisia Europeană are rolul de a pregăti și trasa o schiță de buget și de a o implementa ulterior. Bugetul U.E. este calculat numai în euro. Procedura este de lungă durată și complexă, desfășurându-se pe câteva etape, precis delimitate în timp, astfel încât noul buget să poată fi adoptat

Pe perioada 2007-2013, veniturile bugetare vor fi de 1025 miliarde euro și vor acoperi următoarele obiective: *creștere durabilă*: această rubrică include fondurile structurale, cercetarea și educația, cu un buget de 382 de miliarde de euro pentru 7 ani. Acest obiectiv vizează două componente: eficiență și coeziune, legate de creșterea economică și de utilizarea factorului muncă, conservarea și gestionarea resurselor naturale: este vorba despre finanțarea politicii agricole comune și a politicilor de mediu, cu un buget de 371 de miliarde de euro, *cetățenie, libertate, securitate și justiție*: 10,7 de miliarde de euro sunt destinate activităților legate de justiție și afaceri interne. Această sumă va acoperi și programele care încurajează cetățenia europeană, cum ar fi schimburile între tineri, înfrățirea orașelor și dimensiunea europeană a presei și culturii, *U.E. ca actor global*: 49,5 de miliarde de euro vor fi alocate acțiunilor în favoarea țărilor în dezvoltare, promovării drepturilor omului, politicii externe și de securitate comune și sprijinului pentru dezvoltarea țărilor învecinate și *administrația* (inclusiv serviciile de traducere) va beneficia de 49,8 de miliarde de euro, adică 5,75% din bugetul total.

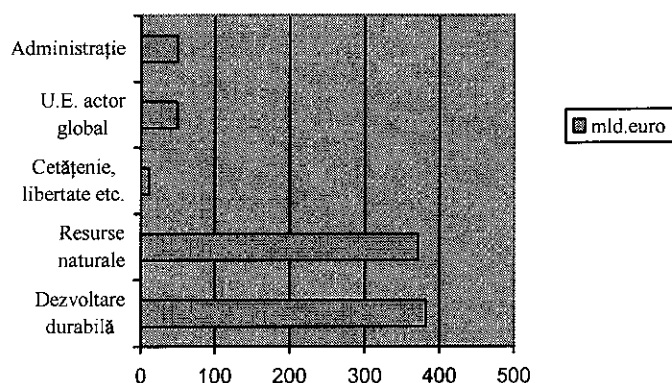

Figura 1.3: Obiectivele perspectivei financiare 2007-2103

Sursa: contribuție personală pe baza prelucrării datelor Eurostat accesat în martie - aprilie - mai - iunie 2011

CAPITOLUL II

Politica Uniunii Europene în domeniul concurenței

Capitolul al doilea, *Politica Uniunii Europene în domeniul concurenței*, deschide seria capitolelor referitoare la politicile publice sectoriale. În cazul concurenței, sunt analizate critic conținutul politicii europene, rolul pieței în analiza politicilor concurențiale și reglementările comunitare referitoare la interdicția privind poziția dominantă. Capitolul face referire și la abuzul de poziție dominantă, precum și la exemple ale implementării politicii concurențiale la nivelul Uniunii Europene.

Conținutul politicii europene în domeniul concurenței

Politica concurențială reprezintă o componentă a politicii industriale, la nivelul U.E. funcționând Directoratul General al Comisiei pentru Concurență, care urmărește influențarea structurilor industriale interne ale U.E. prin controlul exercitat asupra asocierilor dintre firme, societăților pe acțiuni și achizițiilor minoritare sau prin acțiuni de prevenire a formării cartelurilor industriale. Normele juridice comunitare referitoare la concurență pot fi încadrate în jurul a două axe principale: reguli care se adresează întreprinderilor și reguli care vizează comportamentul Statelor Membre sau al autorităților publice. Acestea se referă la următoarele aspecte: *interdicția acordurilor restrictive și a practicilor anticoncurențiale, interdicția privind abuzul de poziție dominantă, controlul fuziunilor de firme și controlul ajutoarelor de stat*

Rolul pieței în analiza politicilor concurențiale europene

Piața produsului trebuie să țină seama de întregul context economic, astfel încât să fie posibilă evaluarea puterii economice reale a firmei în cauză. Se realizează, practic, o delimitare materială a pieței, analiza implicând o investigație pe clase de produse, piața fiind definită în funcție de existența altor produse similare (substituibile).

Piața geografică reprezintă teritoriul în care condițiile de concurență sunt omogene. Piața geografică trebuie definită astfel încât să se determine dacă firma în cauză se află într-o poziție dominantă pe piața U.E. sau pe o parte substanțială a acesteia.

Piața temporală este considerată piața schimbărilor structurale suferite în timp de către o piață. Potrivit acestui criteriu de delimitare, o piață relevantă poate evolua în funcție de perioadele de timp, de exemplu în funcție de ciclurile economice.

Piața concurențială din România

România a ocupat locul 68 în clasamentul celor mai libere economii din lume în anul 2008, realizat de institutul de cercetare american The Heritage Foundation, căzând cu un loc față de clasamentul realizat pentru anul 2007. România se prezintă ca o țară cu o economie liberă în proporție de 61,5%, reprezentând o creștere de 0,2 puncte procentuale față de anul trecut.

Ungaria ocupa locul 43 în clasament, România fiind întrecută de Albania, care s-a plasat pe poziția 56 și Bulgaria, care a ocupat locul 59 în acest clasament.

România a întrecut însă state precum Grecia (80), Polonia (83) sau Rusia (134), nivelul inferior al clasamentului fiind dominat de state din Africa, America de Sud, Orientul Mijlociu și Asia Centrală.

Honk Kong a fost, în 2008, lider al clasamentului, pentru al 14-lea an consecutiv, însă Singapore, ocupant al locului secund, s-a apropiat cu rapiditate, conform clasamentului.

Irlanda a ocupat locul al treilea, fiind considerată cea mai liberă piață pentru afaceri și muncă. Statele din Europa occidentală au dominat primele poziții, ocupând majoritatea locurilor din primele 20 state. Studiul a luat în calcul un număr de 157 de state.

Ca urmare a liberalizării concurenței, numărul falimentelor companiilor românești a crescut semnificativ.

În anul 2008, cel mai riscant sector de activitate românesc a fost comerțul, înregistrând 41,4% din totalul falimentelor.

Economia românească este în plin derapaj economic, existând motive serioase de îngrijorare sau semne de criză economică. Creșterea falimentelor în ultimii ani este un efect al curățării sistemului economic de inadaptații la noua realitate impusă de aderarea României la piața comună a U.E. și a globalizării.

Cifrele demonstrează faptul că micii comercianți reușesc din ce în ce mai greu să facă față marilor retail-eri, care își extind rețelele tot mai mult în fiecare an. Numai în anul 2007, de exemplu, au fost deschise 152 de magazine, numărul hypermarket-urilor crescând cu 29 de centre, prin deschiderea de noi unități Carrefour, Real, Auchan, Kaufland și rețeaua autohtonă Pic.

În anul 2008, retail-erii autohtoni și internaționali au deschis 56 de supermarket-uri, 29 de hypermarket-uri, 2 magazine de tip cash & carry și 77 de magazine de tip discount. La mică distanță după comerțul cu ridicata și amănuntul se situează agricultura și industria alimentară, aflate în strânsă legătură. Producția agricolă din anul 2008 a scăzut cu 16,7% față de cea înregistrată în 2007, iar producția vegetală a avut o scădere semnificativă de 24,7% față de 2007, care se datorează faptului că, din suprafața arabilă cultivată de circa 8,5 milioane ha în anul 2008, peste 65% a fost afectată de factori de mediu într-o proporție care variază între 30-100%. Astfel, o agricultură falimentară a atras după sine și industria alimentară, deoarece aceasta a resimțit lipsa de materii prime.

În studiul falimentelor realizat, poziția a patra este ocupată de sectorul construcțiilor, care deși a avut o creștere spectaculoasă în ultimii ani, înregistrând cel mai bun ritm de creștere dintre toate țările europene, de 35%, rămâne totuși unul dintre cele mai riscante din România.

CAPITOLUL III

Politica Uniunii Europene în domeniul industriei

Politica Uniunii Europene în domeniul industriei, tratată în capitolul III al tezei de doctorat, pornește de la categoriile de politici industriale și de la tratatele Uniunii Europene referitoare la aceste politici. Sunt vizate și aspecte particulare ale acestei politici, precum cele referitoare la: competitivitate, promovarea IMM-urilor, sectoarelor favorizate și inovației.

Considerente generale

Ca sferă de cuprindere, politica industrială prezintă diferite abordări: abordarea *laissez-faire*; abordarea de susținere; abordarea activă; abordarea planificatoare. În cadrul politicii industriale, ar trebui luate în considerare nu numai bunurile rezultate din activitățile industriale, ci și serviciile (de exemplu: serviciile bancare sau cele ale liniilor aeriene).

În legătură cu politica industrială, pot fi evidențiate trei **maniere esențiale de abordare**: politica bazată pe mecanismele pieței ↔ *politica industrială negativă*, politica intervenționistă ↔ *politica industrială pozitivă* și politica intervenționistă selectivă ↔ *politica industrială strategică*.

Competitivitatea și politica industrială a Uniunii Europene

Uniunea Europeană a devenit principalul promotor al competitivității și al inovației pentru firmele europene, mai ales pentru I.M.M.-uri. Acest lucru a necesitat implementarea unei politici industriale strategice la nivelul U.E., care s-a fundamentat pe trei elemente esențiale:

- intervenția pentru atenuarea efectelor externalităților legate de accesul la rețelele de distribuție a utilităților, informațiilor și cunoștințelor tehnice, mai ales prin Internet și prin alte mijloace electronice de comunicații;
- ajutorarea firmelor europene pentru a se adapta sau a evolua în condițiile globalizării, modificărilor tehnice și sociale. În acest sens, sunt implementate politici de dezvoltare durabilă, care acoperă și necesitatea protejării mediului ambiant;
- sprijinirea dezvoltării de clustere pentru ajutorarea firmelor în creșterea competitivității lor.

Globalizarea reprezintă o provocare pentru industria europeană și necesită adoptarea unor reglementări ferme în cadrul politicii industriale comune. Dar globalizarea reprezintă și o oportunitate pentru industria europeană deoarece ea oferă noi piețe pentru produsele U.E., mai ales a produselor "verzi" legate de energia nepoluantă, managementul deșeurilor și protecția mediului.

Politica industrială de promovare a IMM-urilor

U.E. a adoptat o serie de inițiative și de programe multianuale, capabile să asiste dezvoltarea IMM-urilor și să promoveze o adevărată cultură antreprenorială, prin care IMM-urile să dețină al doilea rol ca importanță în realizarea coeziunii economice și sociale, în integrarea politică și în exprimarea necesității unei politici intervenționiste la nivelul industriei comunitare.

În România, Fondul European de Investiții (EIF) implementează programul *Jeremie*, în valoare de 100 milioane euro, pentru creșterea competitivității economice a IMM-urilor din cadrul axei prioritare 1 - Un sistem de producție inovativ și eco-eficient. Prin *Jeremie*, aceste

firme vor accesa mai ușor instrumentele financiare de tipul schemelor de garantare și contragarantare, fonduri de capital de risc și microcreditare. Autoritatea de Management care coordonează POS Creșterea Competitivității Economice colaborează cu EIF pentru derularea acestui program, respectând reglementările naționale și europene în vigoare. România a fost a doua țară care a semnat un acord cu acest fond, după Grecia, iar importanța acordului se va răsfrânge asupra întregii perioade de absorbție a fondurilor europene.

Politica de promovare a sectoarelor favorizate

Guvernele Statelor Membre U.E. s-au angajat într-o puternică intervenție la nivelul industriilor lor. Pentru anumite industrii, politicile intervenționiste sunt corelate la nivel comunitar. Această evoluție promovează ideea trecerii de la politica industrială orizontală a U.E. la o altă politică, bazată pe ideea dezvoltării „campionilor europeni”, respectiv a unor firme reprezentative, super competitive și purtătoare a progresului tehnic. Această idee a fost deja aplicată, dar la nivel național, cu rezultate deosebite, în Regatul Unit, Franța și Germania.

Politica de promovare a inovației

Politica industrială la nivelul U.E. consideră promovarea inovației la nivelul companiilor europene drept un element esențial. Îndeplinirea acestui obiectiv conduce către implementarea unor politici care să promoveze cooperarea pan-europeană în domeniul cercetării-dezvoltării și în alte domenii ale dezvoltării tehnologiilor.¹ Politica U.E. în domeniul cercetării și dezvoltării tehnologiilor industriale se fundamentează pe ideea că numai la nivel comunitar poate fi exploatat optim întregul potențial științific și tehnologic, eliminându-se astfel cheltuielile ridicate și dispersarea rezultatelor cercetărilor. Dezvoltarea unei economii a cunoașterii constituie obiectivul central al acestor politici.

Prin programele de cercetare, se urmărește realizarea unei competențe pan-europene în domenii fundamentale ale cercetării și dezvoltării tehnologice și promovarea acestei competențe în lume. Creșterea investițiilor în cercetare-dezvoltare reprezintă un pilon central al Agendei Lisabona, potrivit căreia Banca Europeană de Investiții (EIB) joacă un rol activ.

Conform perspectivei financiare 2007-2013, cheltuielile cu cercetarea-dezvoltarea vor reprezenta aproximativ 48 miliarde euro și vor fi defalcate astfel:

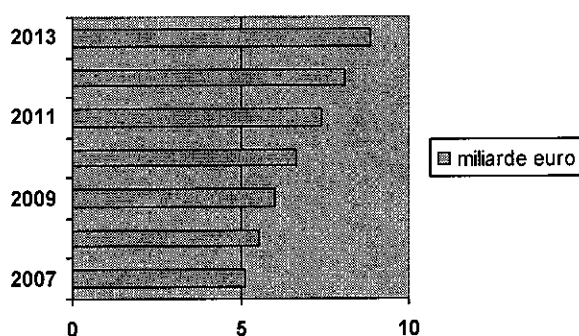

Figura 3.1: Cheltuielile cu cercetarea-dezvoltarea

Sursa: Preluare și adaptare grafică din sursa: <http://www.sgg.ro/docs/File/UPP/doc.pdf>

¹ www.europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/i23012.htm

CAPITOLUL IV

Politica Agricolă Comună și cea în domeniul pescuitului

Acesta abordează două politici complementare, *Politica Agricolă Comună și cea în domeniul pescuitului*. Stadiul actual al PAC este abordat pornind de la actorii instituționali ai acestei politici. Analiza pune accent pe organizațiile comune de piață, dezvoltarea rurală și finanțarea PAC. Tot în cadrul acestui capitol, sunt analizate conceptele definitorii ale politicii europene în domeniul pescuitului, precum și evoluția acestei politici în favoarea asigurării dezvoltării durabile.

Considerente generale

Încă de la implementarea sa (1962), Politica Agricolă Comunitară (P.A.C.) a trebuit să se confrunte cu două *tendențe contradictorii*: *necesitatea eliminării definitive a consecințelor celui de-al doilea război mondial, asigurarea necesarului de alimente prin politici protecționiste și de intervenție pe piață la nivel regional*. Atingerea acestor obiective a fost însoțită de cea a susținerii politicii de dezvoltare rurală în cadrul U.E., în sensul îmbunătățirii condițiilor de viață și de muncă, al conservării modului rural de viață, creșterii producției agricole și conservării mediului și *măsurile de susținere a prețurilor și plățile compensatorii* au condus la apariția unor distorsiuni comerciale și la accentuarea necesității de reformare a piețelor agricole.

U.E. și-a extins permanent aranjamentele comerciale dintre Statele Membre în legătură cu agricultura și cu produsele agricole.

Evoluția Politicii Agricole Comune (PAC)

Articolul 39(1) din Tratatul de la Roma menționa drept *principale obiective ale P.A.C.*: creșterea productivității în agricultură, prin promovarea progresului tehnic, prin asigurarea dezvoltării raționale a producției agricole și prin utilizarea optimă a factorilor de producție, în special a factorului muncă, asigurarea unui standard de viață rezonabil în comunitățile agricole, prin creșterea veniturilor personale ale fermierilor, stabilizarea piețelor agricole, asigurarea de sprijin pentru ofertanții din agricultură și asigurarea unor prețuri rezonabile pentru produsele agricole.

Elementele esențiale ale noii reforme P.A.C. sunt: acordarea unei singure plăți fermierilor europeni, indiferent de nivelul producției, dar legată de respectarea standardelor de mediu, de securitatea alimentară, sănătatea animalelor și plantelor, precum și de menținerea fermelor în bune condiții de funcționare, o alocare financiară superioară pentru politica de dezvoltare rurală, în scopul promovării protecției mediului, calității, bunăstării animalelor și sprijinirii fermierilor pentru a respecta condițiile de producție impuse de U.E.; diminuarea nivelului plăților directe pentru fermele mai mari, ca urmare a finanțării noii politici de dezvoltare rurală, îmbunătățirea disciplinei financiare astfel încât alocația bugetară pentru fermieri calculată până în anul 2013 să nu fie depășită și revizuirea politicii de piață din cadrul P.A.C.: reduceri ale prețurilor de intervenție pentru unt și reformarea prevederilor aferente culturilor de orez, grâu dur, fructe cu coajă și cartofi pentru amidon.

Practic, P.A.C. reprezintă un sistem de subsidii și de programe, care deține o pondere esențială în bugetul U.E. (48%, respectiv 49,8 miliarde euro în anul 2006, comparativ cu 48,5 miliarde euro în anul 2005, de exemplu).

Stadiul actual al P.A.C.

Politica Agricolă Comună este constituită în jurul a doi piloni: ***Organizațiile comune de piață și Dezvoltarea rurală***. Aproximativ 90% din producția agricolă din Statele Membre ale U.E. este reglementată în *organizațiile comune de piață*. Treptat organizațiile comune de piață le-au înlocuit pe cele naționale pentru sectoarele care cad sub incidența PAC.

Actorii instituționali ai Politicii Agricole Comune

Instituțiile implicate în elaborarea și gestionarea măsurilor de politică agricolă comună sunt: Consiliul U.E. pentru Agricultură și Pescuit; Parlamentul European; Comisia Europeană. Puterea legislativă revine Consiliului, Parlamentul European având doar un rol consultativ. În cadrul Consiliului, deciziile se adoptă cu majoritate calificată. În exercitarea prerogativelor de consultanță, Parlamentul European este asistat de Comitetul AGRI, organ permanent. Comisia Europeană deține două atribuții majore, cea a inițiativei legislative și cea a implementării P.A.C.

Comisia este asistată de trei categorii de comitete: Comitete pentru managementul organizațiilor comune de piață (câte unul pentru fiecare organizație comună de piață), Comitete de reglementare (cu rol consultativ în elaborarea legislației orizontale) și Comitete consultative (formate din reprezentanți ai grupurilor de interese).

Dezvoltarea rurală

Obiectivele politicii de dezvoltare rurală, definite în Regulamentul Consiliului nr. 1257/17 mai 1999 referitor la sprijinul pentru dezvoltare rurală, sunt: ameliorarea exploatațiilor agricole, garantarea siguranței și calității produselor agricole, asigurarea unor niveluri stabile și echitabile ale veniturilor fermierilor, protecția mediului, dezvoltarea de activități complementare și alternative, generatoare de locuri de muncă, pentru a contracara procesul de depopulare a zonelor agricole și a întări substanța economică și socială a zonelor rurale și îmbunătățirea condițiilor de muncă și de viață în zonele rurale și promovarea șanselor egale.

Principiile care stau la baza politicii de dezvoltare rurală, definite în același regulament, sunt: multifuncționalitatea agriculturii, în sensul unei interpretări mai largi a activităților agricole, față de rolul tradițional de furnizoare de produse agricole, abordarea multisectorială și integrată a economiei rurale, în sensul diversificării activităților, creării de surse suplimentare de venit de ocupare și conservării patrimoniului rural, flexibilitatea financiară în sprijinirea dezvoltării rurale, în sensul descentralizării deciziei, subsidiarității și implicării partenerilor locali și transparența în elaborarea programelor de dezvoltare rurală, bazată pe simplificarea legislației.

Finanțarea Politicii Agricole Comunitare

Măsurile de politică agricolă comună au fost finanțate, așa cum s-a menționat deja, prin Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă. Constituirea acestui fond a condus la concluzia, demonstrată practic, că unele State Membre subvenționează, în parte, agricultura din celelalte State Membre.

În general, țările net contribuitoare sunt și cele care doresc reformarea sistemului actual al P.A.C., în scopul reducerii cheltuielilor agricole.

În cadrul Fondului, există două linii de finanțare distincte: secțiunea garantare și secțiunea orientare.

Programul acordă co-finanțare pentru următoarele acțiuni: elaborarea de strategii-pilot integrate de dezvoltare a teritoriului (de sus în jos), cooperarea dintre colectivitățile rurale teritoriale, networking și asistența tehnică.

Concepte definitorii ale politicii UE în domeniul pescuitului

Politica U.E. în domeniul pescuitului vizează patru mari **obiective**: conservarea: protejarea resurselor piscicole prin reglementarea cantității de pește care poate fi pescuită, asigurarea protecției peștilor tineri pentru a se putea reproduce și monitorizarea respectării acestor măsuri de către Statele Membre, structurarea industriei de pescuit și a acvaculturii: și a echipamentelor lor, în funcție de restricțiile impuse de raritatea resurselor și de cerințele pieței, piețele: menținerea unei piețe comune în acest domeniu și asigurarea funcționării ei astfel încât să ofere avantaje atât pentru consumatori cât și pentru producători și relațiile cu restul lumii: încheierea de acorduri privind pescuitul și derularea de negocieri cu organizațiile internaționale și regionale pentru adoptarea unor măsuri comune privind dezvoltarea pescuitului

Dezvoltarea politicilor privind pescuitul la nivelul Statelor Membre

Politica în domeniul pescuitului a fost în continuu amendată, acordându-se atenție specială următoarelor **aspecte**: împărțirea responsabilităților în concordanță cu principiul subsidiarității, măsuri restrictive de regularizare a accesului la resursele de pescuit prin organizarea unui sistem de licențe, care să conducă la evitarea apariției unui exces de ofertă pe piețele specifice, realizarea unui mecanism strict de control al mișcărilor vaselor de pescuit, introducerea unui sistem de stimulare a respectării regulilor stabilite, dar și de sancționare a încălcării lor, corelarea managementului resurselor de pescuit interne cu cel aferent resurselor externe, realizarea unei noi clasificări a activităților de pescuit (multianuale, multi-specii, analitice etc.), respectarea principiilor adoptate la nivelul U.E., introducerea unor măsuri structurale, în concordanță cu reforma fondurilor structurale comunitare și adoptarea unor măsuri sociale de susținere, în concordanță cu principiul coeziunii, care pune accentul pe promovarea regiunilor mai puțin dezvoltate și dependente de activitățile de pescuit.

Începând cu 1 ianuarie 2003, U.E. a adoptat o **nouă politică în domeniul pescuitului**. Această politică vizează: conservarea mai eficientă a resurselor piscicole, protejarea mediului acvatic, asigurarea viabilității economice a flotei europene de pescuit și asigurarea unor alimente de calitate pentru consumatori.

CAPITOLUL V

Politica Uniunii Europene în domeniul mediului

Politica Uniunii Europene în domeniul mediului este abordată în capitolul V. Analiza se inițiază de la necesitatea unei politici comune în domeniul mediului, continuă cu evoluția politici europene de mediu, cu legislația în domeniu și cu structurile instituționalizate dedicate. Separat, sunt analizate critic instrumentele de implementare aferente politicii comunitare de mediu.

Evoluția politicii de mediu a Uniunii Europene

Primul Program de Acțiune în domeniul Mediului (P.A.M.), implementat pe perioada 1973-1977, s-a concentrat pe problemele reducerii poluării apei. În anii 1975 și 1976, acțiunea programului s-a extins și la emisiile de fum și de bioxid de sulf.

Al doilea Program de Acțiune pentru Mediu a acoperit perioada 1977-1981 și a vizat, în principal, sectoare specifice de activitate. În cadrul acestui program, au fost stabilite liste detaliate de acțiuni și principii generale care au rămas valabile și în programele ulterioare, precum și în legislația comunitară:

În cadrul celui **de-al treilea Program** (1982-1986), protecția mediului a fost tratată ca un element esențial pentru celelalte domenii de activitate, nu ca o problemă separată. O nouă orientare a fost aceea potrivit căreia problemele de mediu trebuie integrate în planurile de acțiune din alte domenii, precum: industria, agricultura, energia și turismul.

Al patrulea Program de Acțiune în domeniul Mediului (1987-1992) a evidențiat faptul că politica de mediu trebuie să devină o componentă a procesului de realizare a Pieței Unice Europene. Crearea, în anul 1990, a *Agenției Europene a Mediului* a avut rolul de a urgenta impunerea standardelor unice de mediu la nivelul Statelor Membre, monitorizarea respectării acestora și a schimbului de informații în domeniu.

Cel **de-al cincilea Program de Mediu**, numit „Către o dezvoltare durabilă” a fost adoptat în anul 1992 și a acoperit perioada 1993-2000. Acest program a urmărit asigurarea reconcilierii dezvoltării economice cu protecția mediului, a identificat căile active de acțiune în domeniu și a stabilit ținte de atins la nivelul anilor 2000, pentru reducerea emisiilor poluante.

În anul 2002, Parlamentul European și Consiliul European au adoptat **al șaselea Program de Mediu**, având ca orizont anul 2010 (COM 31/2001). P.A.M.-6 dezvoltă șapte *strategii în domeniul mediului*, anume: calitatea aerului, protecția solului, utilizarea pesticidelor, protecția și conservarea mediului marin, reciclarea și prelucrarea deșeurilor, mediul urban și mediu și sănătate.

Structuri instituționalizate ale politicii de mediu a Uniunii Europene

Actorii instituționali implicați în pregătirea, definirea și implementarea politicii comunitare de mediu se află în permanentă consultare cu guvernele Statelor Membre, precum și cu diverse organizații industriale, nonguvernamentale și grupuri de reflexie. Astfel **Agenția Europeană de Mediu** reprezintă principala sursă de informații folosită de U.E. și de Statele Membre ale acesteia pentru elaborarea politicilor în domeniul mediului. Agenția își propune să sprijine dezvoltarea și să ajute la ameliorarea semnificativă și cuantificabilă a mediului înconjurător din Europa prin furnizarea la timp de informații cu scop precis, relevante și demne de încredere, pentru factorii de decizie și pentru publicul larg. **Curtea Europeană de Justiție** -

Jurisprudența Curții Europene de Justiție (C.E.J.) declară protecția mediului drept un obiectiv de interes general, raportat la principiul libertății comerțului, care nu trebuie să fie exercitat în manieră absolută.² **Comisia Europeană DG Mediu** - Direcția Generală Mediu a fost creată în 1981 și are ca atribuții principale elaborarea și asigurarea implementării politicii de mediu. **Consiliul Miniștrilor Mediului** - În cadrul Consiliului Uniunii Europene, funcționează Consiliul Miniștrilor Mediului, care se reunește de câteva ori pe an, în scopul coordonării politicilor de mediu ale Statelor Membre. **Parlamentul European** - În cadrul Parlamentului European funcționează, începând din 1973, *Comitetul de Mediu, sănătate publică și politică a consumatorului*. **Fondul de Investiții în Protecția Mediului pentru Europa Centrală și de Est** este un fond de investiții de risc, care investește în firme producătoare de bunuri din domeniul protecției mediului sau care oferă servicii în acest domeniu.

Instrumentele de implementare a politicii comunitare de mediu

În categoria *instrumentelor legislative* se includ actele normative adoptate începând cu anul 1970, care formează acquis-ul comunitar în domeniul protecției mediului.

În categoria *instrumentelor tehnice* sunt incluse acele elemente care asigură respectarea standardelor de calitate privind mediul, precum și utilizarea celor mai bune tehnologii existente, după cum urmează: standardele și limitele de emisii: au scopul de a limita nivelul poluării mediului și de a identifica marii poluatori, cele mai bune tehnologii existente (B.A.T.)³ la un moment dat: au scopul de a preveni poluarea industrială. Astfel, instituții specializate elaborează Ghiduri BAT pentru diverse domenii industriale, a căror utilizare devine obligatorie, eticheta de mediu: are rolul de a evidenția produsele comunitare care îndeplinesc anumite cerințe de mediu și criterii „eco” specifice, stabilite de Comitetul Uniunii Europene pentru Denominare Eco⁴, criteriile aplicabile inspecțiilor de mediu în Statele Membre: vizează organizarea, desfășurarea, urmărirea și popularizarea rezultatelor inspecțiilor de mediu în toate Statele Membre.

Principalele *instrumente financiare* ale politicii de mediu sunt reprezentate de programul LIFE și de Fondul de Coeziune.

² Journal of Laws 279/29.10.1999, prin care se abrogă Regulamentele nr. 526/87 și 1697/787.

³ Best Available Technologies

⁴ European Union Eco-Labeling Board

CAPITOLUL VI

Politica Uniunii Europene în domeniul transporturilor

Evoluția politicii de transport, obiectivele și instituțiile europene cu implicații asupra acestei politici fac obiectul capitolului VI, *Politica Uniunii Europene în domeniul transporturilor*.

Transporturile reprezintă 7% din PNB-ul U.E., dețin 7% din factorul muncă și beneficiază de 40% din investițiile la nivel comunitar. În ultimii 20 ani, transporturile de mărfuri au crescut în medie cu 2,3% anual, iar cele de călători cu 3,1%. O politică comună în domeniul transporturilor se consideră a contribui la integrarea economică și la dezvoltarea economică a Statelor Membre U.E. Uniunea Europeană consideră că transporturile joacă un rol esențial în întărirea coeziunii economice și sociale, prin reducerea discrepanțelor dintre nivelurile de dezvoltare ale diverselor regiuni, și mai buna integrare comunitară a acestora, prin creșterea performanțelor regionale.

Instituțiile europene și obiectivele politicii de transport

Parlamentul European este implicat în politica comună de transport prin intermediul Comitetului de Transport și Turism, care are următoarele atribuții: stabilirea unor reglementări unitare referitoare la transport în spațiul comunitar, dezvoltarea rețelelor transeuropene și a infrastructurii din transport, asigurarea conexiunilor logistice legate de transport cu statele extra-comunitare, îmbunătățirea siguranței transporturilor și relații cu organismele și organizațiile internaționale de transport. **Consiliul European** definește direcțiile politice generale la nivelul U.E., printre care se regăsește și dezvoltarea transporturilor. **Comisia Europeană** are în componența sa un **Directorat General pentru Energie și Transport**, care are rolul de a se asigura că politicile de transport sunt proiectate în folosul întregii societăți. Comisia Europeană a propus circa 60 măsuri de modernizare a transporturilor europene de toate tipurile. **Banca Europeană de Investiții** finanțează, printre altele, legături feroviare, autostrăzi, aeroporturi. Fiind o organizație non-profit, B.E.I. oferă împrumuturi în condiții avantajoase. **Comitetul Economic și Social** și **Comitetul Regiunilor** au rol consultativ în formularea politicilor de transport și exprimă interesele angajatorilor, sindicatelor, consumatorilor, ecologiștilor, autorităților locale și regionale în acest domeniu.

Obiectivele specifice politicii de transport sunt: *transport rutier*: îmbunătățirea calității, aplicarea în mod mai eficient a reglementărilor existente printr-un control și sancțiuni mai aspre, *transport feroviar*: revitalizarea căilor ferate, prin crearea unei zone feroviare integrate, eficiente, competitive și sigure și înființarea unei rețele destinate serviciilor de transport de bunuri, *transport aerian*: controlul creșterii transportului aerian, menținerea standardelor de siguranță și protecția mediului, *transport maritim și fluvial*: dezvoltarea infrastructurii, simplificarea cadrului de reglementare și integrarea legislației sociale, pentru a putea crea veritabile „autostrăzi maritime”, *transport inter-modal*: modificarea ponderii modurilor de transport, prin intermediul unei politici pro-active de promovare a transportului inter-modal și a transportului feroviar, maritim și fluvial, *rețelele trans-europene și eliminarea blocajelor*: construirea obiectivelor de infrastructură, propuse în programul de rețele trans-europene identificate în 1996, într-un set de linii directe, precum și a proiectelor prioritare selectate în anul 1994 de către Consiliul European;

CAPITOLUL VII

Politica socială a Uniunii Europene

O politică comună importantă, în contextul actualei crize globale, este *Politica socială a Uniunii Europene*, abordată pe larg în capitolul VII al tezei de doctorat. Rețin atenția strategiile și instrumentele de implementare, precum și provocările actuale pentru politica socială comunitară.

Piața europeană a factorului muncă

Legătura dintre piața factorului muncă și politica socială a fost, cel puțin parțial, recunoscută ca un punct de pornire, atunci când politica socială a U.E. a fost solicitată să faciliteze mobilitatea forței de muncă. Disparitățile structurale la nivelul U.E., legate de gradul de ocupare a factorului muncă și de rata șomajului, sunt mari.

La începutul anului 2010, rata șomajului european a fost de 7,6%. În aceeași perioadă, rata șomajului la nivelul zonei euro a fost de 8,2%.⁵

În anul 2008, România s-a clasat pe locul 23 între țările Uniunii Europene, după rata ocupării persoanelor între 15 și 64 de ani, cu o rată de 58,8%, în urma sa fiind Italia, cu 58,7%, Ungaria, cu 57,3%, Polonia, cu 57% și Malta, cu 55,7%, potrivit datelor Eurostat.

În anul 2008, aproape o cincime (18,2%) dintre persoanele angajate au lucrat part-time. Olanda, Germania, Regatul Unit și Suedia au fost țările care au angajat cel mai mult persoane pentru activități cu normă redusă, în timp ce asemenea joburi au fost folosite cel mai puțin în Bulgaria, Slovacia, Ungaria și Cehia. România s-a clasat pe poziția a 16-a în U.E., după rata ocupării cu normă redusă, cu 9,7%.

Conținutul politicii sociale actuale a Uniunii Europene

În prezent, cadrul legal general al politicii sociale europene îl constituie Articolele 2 și 13 ale Tratatului C.E. și Articolul 2 al Tratatului U.E., care continuă inițiativele anterioare prin adăugarea de prevederi referitoare la combaterea discriminării⁶.

Principalii actori instituționali implicați în procesul de decizie și de implementare a politicii sociale sunt reprezentați de: Comisia Europeană, Parlamentul European, Consiliul European și Comitetul Economic și Social, sprijiniți în activitatea lor de trei agenții europene și de un număr egal de parteneri sociali.

În Europa, aproximativ o treime din angajați, adică mai mult de 40 de milioane de oameni, consideră că sunt afectați de stres la locul de muncă și se estimează că, în Uniunea Europeană, stresul este responsabil pentru mai mult de 50% din absențele de la locul de muncă.

Agenda Politicii Sociale a Uniunii Europene

Agenda Politicii Sociale este documentul programatic și cadrul de implementare al Politicii Sociale Comunitare și a fost adoptată în anul 2000, ca rezultat al Strategiei de la Lisabona.

⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_the_European_Union

⁶ pe sexe, rasială, etnică, religioasă, bazată pe disabilități, vârstă etc.

Documentul prezintă obiectivul pe 10 ani al U.E. de transformare a economiei comunitare în cea mai competitivă economie bazată pe cunoaștere și descrie strategia elaborată pentru realizarea acestui obiectiv.

Practic, obiectivele U.E. pentru orizontul 2010 sunt: creșterea performanțelor economice, crearea de noi locuri de muncă și utilizarea optimală a posibilităților oferite de societatea bazată pe cunoaștere.

Prioritățile politicii sociale reflectă această orientare spre calitate și sunt reprezentate de: *gradul ridicat de ocupare al factorului muncă, calitatea politicii sociale propriu-zise și calitatea relațiilor industriale.*

Aceste priorități reflectă nevoile cu care se confruntă la ora actuală societatea europeană și se constituie ca puncte de referință ale noii politici sociale, fiind secundate de instrumente și direcții special adoptate în vederea realizării lor.

Direcțiile de acțiune adoptate pentru atingerea acestui obiectiv sunt: *promovarea incluziunii sociale, modernizarea și îmbunătățirea protecției sociale, promovarea egalității de gen și întărirea drepturilor fundamentale și combaterea discriminării.*

Strategiile și instrumentele de implementare ale Politicii Sociale Europene

Strategia U.E. de ocupare a factorului muncă - această strategie a fost adoptată odată cu introducerea, în textul Tratatului de la Amsterdam, a capitolului referitor la factorul muncă. În funcție de prioritățile identificate, strategia este structurată pe patru piloni, fiecare reprezentând un domeniu de acțiune a cărui dezvoltare contribuie la o mai bună ocupare a factorului muncă la nivel comunitar: angajabilitatea, antreprenorialul, adaptabilitatea și asigurarea de șanse egale.

Dialogul social - reprezintă o procedură de consultare la nivel comunitar, în care sunt implicați diverși parteneri sociali, pe de o parte, și Comisia Europeană, pe de altă parte.

Fondul Social European - acesta a fost înființat prin Tratatul de la Roma și reprezintă principalul instrument financiar al politicii sociale europene, precum și unul dintre fondurile structurale ale politicii regionale europene. În particular, Fondul Social European constituie instrumentul de implementare a Strategiei europene de ocupare și finanțează trei **tipuri de acțiuni**: formarea profesională; reconversia profesională; crearea de noi locuri de muncă.

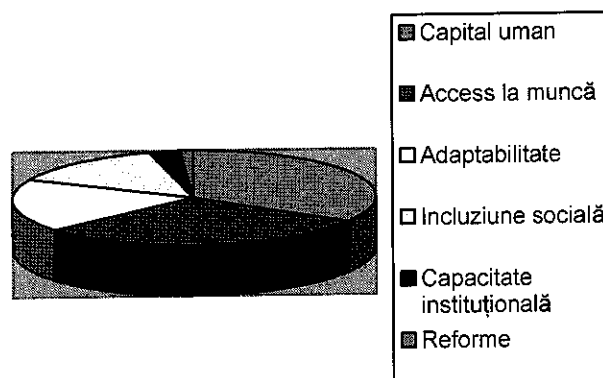

Figura 7.1: Fondul Social European 2007-2013
Sursa: prelucrate date și grafică <http://www.fse-romania.ro/>

CAPITOLUL VIII

Politica regională a Uniunii Europene

Capitolul VIII, *Politica regională a Uniunii Europene*, realizează translatarea către studiul de caz. În cadrul acestui capitol, sunt analizate disparitățile regionale la nivelul Uniunii Europene și evoluția politicii regionale comunitare, punându-se accent pe Fondul European de Dezvoltare Regională.

Politica de dezvoltare regională reprezintă un ansamblu de măsuri planificate și promovate de autoritățile administrației publice locale și centrale, în parteneriat cu diverși actori (privati, publici, voluntari), în scopul asigurării unei creșteri economice, dinamice și durabile, prin valorificarea eficientă a potențialului regional și local, în scopul îmbunătățirii condițiilor de viață. *Politicele regionale* sunt instrumente specifice, operațiunile de realizare a obiectivelor strategice, respectiv modalități de a pune pârghiile de intervenție în serviciul soluționării problemelor dezvoltării economice regionale. În ceea ce privesc *politicile de dezvoltare socială* ele au în vedere o serie de măsuri cu efecte pozitive în anumite zone. Măsurile pot viza: pe de o parte, asigurarea populației din zonele izolate a serviciilor unor cadre specializate din diverse domenii (sănătate, învățământ, etc.) și pe de altă parte, acordarea anumitor facilități persoanelor care își desfășoară activitatea în diverse zone. *Politicile ecologice* au în vedere o protecție a zonelor teritoriului și se referă la o dezvoltare a acestuia ținând cont de mediul înconjurător. *Politicile de amenajare a teritoriului*, specifice fiecărei regiuni, cu implicare din partea statului, au drept obiective dezvoltarea infrastructurii majore de transport, gestionarea durabilă a resurselor de apă, conservarea patrimoniului natural și construit, realizarea unor rețele de localități echilibrate și eficiente care să consolideze dezvoltarea regiunii respective.

Politica de dezvoltare regională în Uniunea Europeană

Politica de dezvoltare regională este una din politicile cele mai importante și cele mai complexe ale Uniunii Europene, deoarece, prin obiectivul său de reducere a disparităților economice și sociale existente între diversele regiuni ale Europei, acționează asupra unor domenii semnificative pentru dezvoltare, precum activitatea industrială, transporturile, agricultura, dezvoltarea urbană, protecția mediului, ocuparea și formarea profesională, educația, egalitatea de gen, etc.

Politica de solidaritate și coeziune a Uniunii Europene este implementată cu ajutorul instrumentelor sau fondurilor de solidaritate, care se adresează țărilor membre UE în principal și regiunilor în special, dar nu exclude și posibile țări în curs de aderare. Pilonul principal al acestei politici îl constituie *Fondurile structurale*, alături de care stau două fonduri speciale: *Fondul de Coeziune Socială* și *Fondul European de Solidaritate* (FES și Fondul de Coeziune fiind numite și instrumente structurale).

Funcționarea instrumentelor de solidaritate la nivel regional se face conform sistemului NUTS (Nomenclatorul Unităților Teritoriale pentru Statistică) al Uniunii Europene, din luna mai 2003⁷. Conform acestuia, regiunile UE se împart, în funcție de populația lor, în trei categorii NUTS:

- NUTS 1 – cu o populație între 3 000 000 - 7 000 000 locuitori;

⁷ Regulation (EC) NO.1059/2003, <http://europa.eu>

- NUTS 2 - cu o populație între 800 000 -3 000 000 locuitori
- NUTS 3 - cu o populație între 150 000 – 800 000 locuitori.

Politica regională a Uniunii Europene, pe lângă faptul că este orientată, în principal, asupra modului în care funcționează economia la nivelul diferitelor regiuni, caută să găsească soluții la următoarele două categorii de probleme: reducerea, până la eliminare, a disparităților interregionale cronicizate în cadrul economiilor analizate și evaluarea consecințelor utilizării diferitelor instrumente de politică regională asupra economiilor regiunilor supuse analizei.

Disparitățile economice regionale din cadrul Uniunii Europene

În prezent, Nomenclatorul Unităților Teritoriale pentru Statistică pentru U.E. 27 cuprinde:

- 92 NUTS I (față de 78 în U.E.15), cu o populație între 3 și 7 milioane locuitori: landurile germane, regiunile din Belgia, Țara Galilor, Scoția, Franța, Italia, Catalonia;
- 1268 NUTS II (față de 210 în U.E.15), cu o populație cuprinsă între 800000 și 3000000 locuitori: departamentele franceze, subdiviziunile landurilor germane, landurile austriece;
- 1284 NUTS III (față de 1093 în U.E.15), cu o populație cuprinsă între 150000 și 800000 locuitori: cercurile germane, provinciile spaniole și italiene;
- NUTS IV și V: sunt numite unități administrative locale și sunt formate din districte și municipalități.

Disparități regionale legate de venit

Nivelul venitului mediu pe locuitor în cadrul Statelor Membre și regiunilor U.E. variază foarte mult. Dacă analizăm disparitățile regionale legate de venitul mediu la nivelul NUTS-II, decalajul dintre cea mai dezvoltată regiune (Luxemburg) și cea mai puțin dezvoltată (Letonia) este de 6:3. La nivel regional, acest raport se analizează între Londra, cea mai bogată, și Lubelskie (Polonia), cea mai săracă, și este de 9:1.

Analizând distribuția PIB/locuitor (ca procent din media U.E.-27, de 22400 pps.) se poate observa că acest indicator variază de la 24% din media U.E.-27 (5430 pps) în regiunea Nord-Est a României, până la 303% (67.798 pps) în regiunea Inner London din Regatul Unit. Astfel, raportul dintre cele două extreme este de 12,5 la 1.

În clasamentul celor mai dezvoltate regiuni europene, se înscriu Luxemburg (264% din media U.E.), Bruxelles (241% din media U.E.), Hamburg (202% din media U.E.) și Viena (178% din media U.E.).

Cele mai prospere regiuni ale Uniunii Europene sunt situate în partea de sud a Germaniei, sudul Regatului Unit, părțile din nordul Italiei și Belgiei, Luxemburg, Olanda, Irlanda și Scandinavia. Regiunile-capitală: Madrid, Paris și Praga se înscriu, de asemenea, în această categorie.

Cele mai sărace regiuni europene caracterizează extremitățile sudice și estice ale Uniunii Europene, estul Germaniei și noile State Membre.

În majoritatea Statelor Membre, regiunile – capitală se detașează de nivelul de dezvoltare a celorlalte regiuni, ocupând o poziție privilegiată: Bruxelles, Praga, Sofia, Atena, Madrid, Paris, Lisabona, Budapesta, Bratislava, Londra, Varșovia și București.

Disparități regionale ale pieței muncii

Șomajul reprezintă un alt indicator important pentru analiza disparităților socio-economice la nivel regional.

La nivelul U.E.-15, se constată îmbunătățiri ale ratelor șomajului în Irlanda, Olanda, Finlanda și Suedia. În Grecia, rata șomajului este ridicată, în timp ce în Spania, deși s-a redus, se situează încă peste media U.E.-15. În Portugalia, rata șomajului a rămas redusă și stabilă. În cazul noilor State Membre U.E., situația este mult mai gravă, o situație mai bună prezentând doar Ungaria și Slovenia.

La nivelul NUTS-II, disparitățile referitoare la șomaj sunt mult mai accentuate decât la nivelul Statelor Membre și în continuă schimbare. Ca urmare, gradul de ocupare a factorului muncă la nivel regional este extrem de diferit.

Astfel regiunile care prezintă cea mai mică rată de ocupare a factorului muncă, în anul 2008, sunt: Bruxelles (54.1%), Hainaut (51.8%) și Ciudad Autónoma de Ceuta (Spania, 49.8%), în timp ce regiunile cu cel mai înalt grad de ocupare sunt: Danemarca (75.7%), Freiburg (70,7%), Oberbayern (70,6%), Praga (70,3%), Niederbayern (70,3%) și Schwaben (70,3%).

Rata ajustată a șomajului în U.E.27, în luna martie 2009, a fost de 8,3%, comparativ cu 6,7% în luna corespunzătoare din anul 2008. În zona euro, U.E.16, rata șomajului a fost de 8,2%, comparativ cu 7,3% în 2008.

Actuala criză globală a afectat puternic economiile Statelor Membre, fapt evidențiat și de creșterea ratei șomajului. Cele mai afectate State Membre sunt Spania, Irlanda și țările baltice, unde rata șomajului s-a dublat (în primele două) sau s-a triplat (în ultimele).

Prin comparație, rata șomajului a crescut în S.U.A., de la 4,7% în 2006, la 5,1% în 2008 și la 8,6% în martie 2009. Actuala rată a șomajului din S.U.A. este mai mare decât cea de la nivelul U.E.27, dar mai redusă decât cea din U.E.16 (8,9%).

Rata șomajului în Japonia a rămas la 4,4%, nivel puțin mai ridicat decât cel din anul 2006 (4,1%).⁸

Evoluția politicii regionale a U.E.

Evaluarea politicii regionale europene se realizează pe baza unor modele specifice:

- modelele HERMIN: analizează atât efectele politicilor asupra ofertei cât și cererii la nivel regional, punând accent pe dezvoltarea infrastructurii și pe stocul de capital uman. În cazul celor 4 state comunitare care fac obiectul Fondului de Coeziune și al estului Germaniei, previziunile arată faptul că, creșterea anuală a PIB va fi în permanență cu 1-2% mai mare decât în absența fondurilor comunitare;

- modelul QUEST II: consideră că unele efecte pozitive pe termen scurt ale politicii regionale pot fi reduse în cazul deteriorării balanței comerciale (în perioada aprecierii ratelor reale de schimb), sau datorită evoluției investițiilor private (în cazul creșterii ratei reale a dobânzii). Concluziile la care se ajunge din aplicarea acestui model sunt asemănătoare cu cele rezultate din aplicarea modelelor HERMIN. În plus, modelul QUEST II evidențiază faptul că factorul muncă evoluează în același sens cu PIB-ul regional;

- modele economice: sunt mult mai pesimiste în ceea ce privește evoluția la nivel regional. Unele modele chiar încearcă să minimizeze impactul Fondurilor Structurale asupra convergenței la nivelul U.E.

Altele, în schimb, ajung la concluzia că Fondurile Structurale sunt extrem de importante în procesul de convergență a veniturilor la nivel regional.

⁸ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-30042009-BP/EN/3-30042009-BP-EN.PDF

CAPITOLUL IX

Analiza disparităților regionale din România sub incidența politicilor publice europene

Analiza disparităților regionale din România sub incidența politicilor publice europene face obiectul capitolului IX, în care sunt prezentate și cuantificate disparitățile regionale cu ajutorul unor metode specifice. În cadrul acestui capitol, am realizat ierarhizarea regiunilor NUTS2 pe baza metodei distanțelor relative și a metodei ANOVA, am obținut o grupare a județelor de tip cluster, am realizat analiza shift-share regională pe perioada 2007-2010 și am cuantificat dezechilibrele regionale cu ajutorul indicelui Williamson.

Disparități la nivel regional

Cele opt regiuni NUTS2 din România prezintă anumite particularități în ceea ce privește structura lor economică, ceea ce face ca anumite sectoare să joace un rol hotărâtor în dezvoltarea lor viitoare. Astfel economia regiunilor din sudul țării (Sud – Est, Sud – Muntenia, Sud – Vest Oltenia) este influențată de evoluția sectorului agricol, acesta deținând în zonele respective ponderi importante de peste 15%, ceea ce face ca în anii cu condiții vitrege pentru agricultură creșterea produsului intern brut să fie influențată negativ. De asemenea, sunt regiuni cu un potențial turistic important (zona Bucovinei în regiunea Nord – Est, litoralul și Delta Dunării în regiunea Sud – Est, etc.), evoluțiile economice ale acestora fiind influențate și de nivelul de utilizare al acestui potențial. O altă particularitate este reprezentată de zonele în care industria extractivă avea un rol important (bazinul Văii Jiului din regiunea Sud – Vest Oltenia) și a căror economie a fost afectată ca urmare a amplului proces de restructurare a sectorului minier.

Regiunea Nord – Est furnizează aproximativ 12% din produsul intern brut pe total economie. Regiunea Nord – Est, contribuie cu 15,1% la ocuparea totală a țării, deținând în același timp cea mai ridicată rată de ocupare în agricultură, de 42,7%, urmată de servicii 33,7% (18,8% servicii comerciale și 14,9% servicii sociale) și industrie și construcții cu 23,6%.

Regiunea Sud – Est participă cu aproximativ 12% la formarea produsului intern brut pe total economie.

Regiunea Sud – Est contribuie cu 12,1% la ocuparea totală și deține aproximativ 13,8% din numărul total de șomeri înregistrați.

Regiunea Sud – Muntenia generează circa 13% din PIB –ul pe total economie. Regiunea Sud Muntenia contribuie cu 14,0% la ocuparea totală și deține aproximativ 17,8% din numărul total de șomeri înregistrați.

Regiunea Sud – Vest – Oltenia are o pondere în produsul intern brut pe total economie de aproximativ 8%. Regiunea Sud – Vest contribuie cu 10,1% la ocuparea totală și deține 14,0% din numărul total de șomeri înregistrați.

Regiunea Vest furnizează peste 10% din produsul intern brut pe total economie. Regiunea Vest contribuie cu circa 10% la ocuparea totală și deține aproximativ 7,6% din numărul total de șomeri înregistrați.

Regiunea Nord - Vest furnizează peste 12% din produsul intern brut pe total economie.

Regiunea Nord – Vest este o regiune cu un potențial de muncă ridicat, populația ocupată care deține 13,5% din totalul ocupării.

Regiunea Centru produce peste 12% din produsul intern brut pe total economie.

În această regiune este de evidențiat și contribuția sectorului financiar-bancar și de asigurări care reprezintă aproximativ 2% din PIB. Populația ocupată deține 12% din totalul ocupării.

Regiunea București - Ilfov are cea mai mare contribuție la realizarea produsului intern brut pe total economie, de circa 20%. Regiunea București este singura regiune a țării în care serviciile, care la nivel național dețin 39,1% din totalul ocupării, generează cele mai importante locuri de muncă, ajungând la 64,0% (44,2% servicii comerciale și 19,8% servicii sociale) din ocuparea totală a regiunii.

Pentru perioada următoare la nivel de regiune, estimările privind **evoluția produsului intern brut** indică evoluții superioare mediei naționale în regiunile cu un nivel mai scăzut de dezvoltare (Nord – Est, Sud, etc.) și ritmuri egale sau sub nivelul național în regiunile cu un grad de dezvoltare mai ridicat.

Indicele de disparitate a produsului intern brut pe locuitor față de total țară, la orizontul anului 2010, arată că ierarhia s-a păstrat. Regiunea București a devansat, de peste 2 ori nivelul PIB-ului pe total economie. Totuși, în cazul unor regiuni, se constată o ușoară îmbunătățire a indicelui (regiunea Nord – Est de la 0,678 în 2006 la 0,685% în 2010).

Tabelul 9.1: Indicele de disparitate al PIB/locuitor (media națională = 1)

Regiunea	2000	2006	2006-2000	2010	2010-2006
NE	0,700	0,678	-0,022	0,685	0,007
SE	0,889	0,874	-0,015	0,869	-0,005
Sud	0,815	0,818	0,003	0,820	0,003
SV	0,838	0,829	-0,009	0,830	0,001
Vest	1,026	1,168	0,142	1,147	-0,021
NV	0,930	0,951	0,021	0,947	-0,004
Centru	1,071	1,050	-0,021	1,045	-0,004
București - Ilfov	2,068	2,008	-0,060	2,012	0,003

Sursa: Comisia Națională de Prognază, Institutul Național de Statistică

Îmbunătățirea discrepanței față de nivelul național se regăsește și în ceea ce privește indicele de disparitate interregional al produsului intern brut pe locuitor dintre regiuni și regiunea cu valoare minimă – regiunea Nord – Est. Se constată o ușoară reducere a decalajului, aceasta ca urmare a unei creșterii economice regionale superioare în regiunile mai puțin dezvoltate.

Tabelul 9.2: Indicele de disparitate interregional al PIB/locuitor (Regiune/nivel minim NE = 1)

Regiunea	2000	2006	2006-2000	2010	2010-2006
SE	1,271	1,290	0,019	1,268	-0,021
Sud	1,165	1,206	0,041	1,197	-0,009
SV	1,197	1,222	0,025	1,211	-0,011
Vest	1,467	1,723	0,256	1,674	-0,049
NV	1,329	1,403	0,074	1,383	-0,020
Centru	1,531	1,548	0,017	1,526	-0,023

Sursa: Comisia Națională de Prognază, Institutul Național de Statistică

În ceea ce privește indicii de disparitate față de media națională, se remarcă faptul că în intervalul 2000 – 2006 aceștia s-au redus în majoritatea regiunilor (cu excepția regiunilor Nord - Vest și București care devansează nivelul național de 0,5 respectiv de 3,1 ori) și se prevede o tendință de stabilitate sau ușoară reducere a acestora.

Tabelul 9.3: Indicele de disparitate al ocupării față de media națională (media națională = 1)

Regiunea	2000	2006	2006-2000	2010	2010-2006
NE	0,164	0,150	-0,014	0,148	-0,002
SE	0,126	0,123	-0,004	0,123	-0,001
Sud	0,150	0,142	-0,007	0,141	-0,001
SV	0,111	0,102	-0,009	0,101	-0,001
Vest	0,136	0,135	-0,003	0,135	-0,001
NV	0,095	0,099	0,005	0,099	0,0
Centru	0,122	0,119	-0,001	0,118	-0,001
București	0,097	0,129	0,031	0,136	0,007

Sursa: Comisia Națională de Prognoză, Institutul Național de Statistică

Din punct de vedere al disparităților interregionale, indicii prezintă reduceri importante atât pentru intervalul 2000 – 2006 cât și la orizontul anului 2010 (regiunea cu nivel minim fiind regiunea Nord - Vest).

Tabelul 9.4: Indicele de disparitate interregional al ocupării (regiune/nivel minim NV =1)

Regiunea	2000	2006	2006-2000	2010	2010-2006
NE	1,731	1,514	-0,234	1,502	-0,012
SE	1,333	1,243	-0,106	1,241	-0,002
Sud	1,583	1,430	-0,148	1,423	-0,008
SV	1,172	1,027	-0,148	1,020	-0,007
Vest	1,437	1,363	-0,103	1,363	0,0
Centru	1,290	1,203	-0,079	1,197	-0,006
București - Ilfov	1,020	1,297	0,263	1,373	0,076

Sursa: Comisia Națională de Prognoză, Institutul Național de Statistică

În perioada 2003 – 2005, numărul mediu de salariați a înregistrat creșteri în majoritatea regiunilor. Exceptând regiunea București, unde creșterile numărului de salariați au fost mult peste media națională, se constată că decalajele dintre celelalte regiuni s-au menținut constante, raportul dintre regiunile cu cel mai mare număr de salariați (Centru și Nord – Vest) și regiunea cu valori minime (Sud – Vest) fiind de 1,5 pentru întreaga perioadă analizată.

Disparitățile teritoriale sunt completate de menținerea discrepanțelor din punct de vedere al șomajului.

Regiunile cu cea mai ridicată rata a șomajului au fost Nord – Est (în anul 2004) și Sud – Vest (în 2003, 2005 și 2006), cea mai scăzută rată înregistrându-se în regiunea București pentru întreaga perioadă 2003 - 2006.

Din punct de vedere al câștigului salarial mediu net, discrepanțele dintre regiuni (exceptând regiunea București unde salariile sunt mult peste media națională) au început să se

reducă de la 1,17 decalajul câștigului salarial mediu net din regiunea cea mai dezvoltată (regiunea Sud-Vest) peste cel din regiunea cu nivelul minim (regiunea Nord-Est) în anul 2003, la 1,10 în anul 2006, acestea continuând să se mențină și la nivelul anului 2010.

În privința regiunii Sud – Vest, se remarcă faptul că județul Gorj ridică nivelul salariului peste medie și aceasta datorită zonei miniere de pe teritoriul acestuia.

Indicii de disparitate ai câștigului salarial mediu net s-au redus în majoritatea regiunilor cu excepția regiunilor Nord – Est, Vest, Nord – Vest și București în intervalul 2000 – 2006.

Tabelul 9.5: Indicele de disparitate al câștigului salarial față de media națională (media națională = 1)

Regiunea	2000	2006	2006-2000	2010	2010-2006
NE	0,865	0,883	0,018	0,896	0,013
SE	1,014	0,927	-0,087	0,910	-0,017
Sud	0,971	0,955	-0,016	0,946	-0,009
SV	1,058	0,964	-0,094	0,944	-0,020
Vest	0,894	0,912	0,018	0,901	-0,011
NV	0,955	0,972	0,017	0,945	-0,027
Centru	0,922	0,886	-0,036	0,883	-0,003
București -Ilfov	1,286	1,323	0,036	1,343	0,020

Sursa: Comisia Națională de Prognoză, Institutul Național de Statistică

Din punct de vedere al disparităților interregionale, indicii prezintă de asemenea îmbunătățiri. În acest caz, regiunea cu nivel minim a fost Nord - Est în perioada 2000 – 2006 respectiv regiunea Centru în anul 2010 .

Tabelul 9.6: Indicele de disparitate interregional al câștigului regiune/nivel minim (regiune nivel minim = 1)

Regiunea	2000	2006	2006-2000	2010	2010-2006
NE	1,000	1,000	0	- 1,015	0,015
SE	1,172	1,049	-0,123	1,030	-0,019
Sud	1,122	1,081	-0,041	1,071	-0,010
SV	1,223	1,091	-0,132	1,069	-0,023
Vest	1,033	1,032	-0,001	1,020	-0,012
NV	1,103	1,100	-0,003	1,070	-0,030
Centru	1,066	1,003	-0,063	1,000	-0,003
București -Ilfov	1,487	1,497	0,010	1,520	0,023

Sursa: Comisia Națională de Prognoză, Institutul Național de Statistică

Procesul de reducere a discrepanțelor dintre zonele dezvoltate și cele rămase în urmă este unul de durată și se realizează cu pași mici. Chiar dacă ritmurile creșterii economice sunt superioare în zonele cu un nivel scăzut de dezvoltare, totuși economiile regiunilor dezvoltate nu stagnează ci se situează și ele pe un trend ascendent aceasta reflectându-se în intensitatea reducerii decalajelor. Din acest motiv, diminuarea disparităților teritoriale trebuie să reprezinte o componentă esențială a Strategiei post-aderare.

În vederea ierarhizării regiunilor din România, am utilizat *metoda distanțelor relative*, care cuantifică decalajul de dezvoltare regională față de regiunea cea mai dezvoltată la nivel național.

Tabelul 9.7: Ierarhizarea regiunilor cu metoda distanțelor relative în anul 2010 (regiune nivel maxim = 1)

Regiunea	Ranguri determinate după:				Indice sintetic*	Rang final
	Rata PIB	Rata șomajului	Rata actv. industriale	Rata de ocupare		
NE	1,00	0,41	1,00	1,00	0,80	2,00
SE	0,89	0,37	0,92	0,53	0,63	6,00
Sud	0,89	0,37	0,94	1,00	0,75	3,00
SV	0,89	0,31	0,86	1,00	0,70	4,00
Vest	0,89	0,53	0,78	0,35	0,60	7,00
NV	0,89	0,59	0,78	0,53	0,68	5,00
Centru	0,78	0,34	0,75	0,53	0,11	8,00
București-Ilfov	0,89	1,00	0,77	1,00	0,91	1,00

Sursa: calcule proprii

* determinat pe baza mediei geometrice

Așa cum era de așteptat, regiunea București ocupă prima poziție în ierarhia regiunilor NUTS2 din România după nivelul de dezvoltare economică în anul 2010. Ea este urmată de regiunile NE și Sud. Din punct de vedere grafic, ierarhizarea regiunilor este prezentată în figura 13:

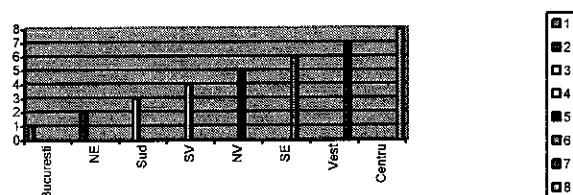

Figura 9.8: Ierarhizarea regiunilor cu metoda distanțelor relative
Sursa: Comisia Națională de Prognost, Institutul Național de Statistică

Modele utilizate în analiza disparităților regionale

Metoda rangurilor reale

Această metodă face parte din clasa metodelor de ierarhizare multicriteriale care pot fi implementate la nivel regional.

Rezultatele aplicării acestei metode constituie elementul de pornire pentru definirea strategiilor regionale de dezvoltare. În cadrul acestei metode, sunt incluse: metoda distanțelor relative, metoda rangurilor uniform crescătoare, metoda sumei rangurilor, metodele matriceale și metoda rangurilor reale.

Ne propunem să utilizăm această metodă în scopul evidențierii profilului socio-economic al celor 8 regiuni NUTS 2 din România, în contextul accentuării decalajelor la nivelul statelor

membre și regiunilor U.E. În acest sens, vom apela la indicatori macroeconomici performanți, precum: PIB, PIB/locuitor, rata șomajului, rata de activitate sau rata de ocupare.

Pe baza analizării indicatorilor susmenționați, vom realiza o ierarhizare a regiunilor NUTS 2.

Metoda ANOVA

ANOVA (Analysis Of Variance) este un procedeu de prelucrare statistică a datelor de observație cele mai pertinente. Din punct de vedere economic, metoda permite identificarea efectelor semnificative cu un efort experimental minim, deci cu un număr redus de măsurări.

Experimentul reprezintă metoda de cercetare prin care variația (modificarea) a 1 sau n variabile explicative (independente) este controlată, măsurându-se apoi efectul acesteia asupra variabilei (variabilelor) rezultative (efect).

"Experimentatorul" poate interveni în proces în mai multe feluri:

- controlând (sau "manipulând") în mod conștient modificarea uneia sau mai multor variabile presupuse a explica (deci, a determina) evoluția variabilei rezultative;
- controlând variația altor variabile independente exogene (din afara sistemului analizat) care nu sunt supuse experimentării și a căror influență se poate interfera cu cea a variabilei sau variabilelor explicative, reducând performanțele de fidelitate ale modelului;
- măsurând valorile variabilelor pe parcursul derulării experimentului, în vederea estimării efectului manipulării sau controlării efectului variabilei (variabilelor) independente asupra variabilei (variabilelor) rezultative.

Într-un experiment ideal, organizatorul experimentului "are posibilitatea de a controla efectiv (de a menține la nivel constant) toate variabilele "din afară". În cazul proceselor economice, controlul efectiv este mai dificil de realizat. Ca urmare, se va efectua un "control" de factură statistică, selecționând aleator unitățile de observare (încercând anularea diferitelor rezultate din amplasarea, mărimea sau comportamentul diferit al acestora).

Pentru a minimiza erorile sistematice, se procedează la randomizarea experimentului, care presupune dispunerea întâmplătoare a "procedeele de prelucrare" pe "obiectele experimentului". Randomizarea este ceva analog cu "asigurarea", în sensul că poate fi considerată ca o precauție împotriva perturbațiilor care pot apărea sau nu și dacă apar pot avea (sau nu) efecte serioase.

Randomizarea implică, din punct de vedere teoretic, utilizarea unui "mecanism aleator" de genul unor tabele de numere aleatoare. Experimentatorul trebuie să fie sigur că fiecare tratament are șanse egale - ca oricare alt tratament - de a fi alocat oricărei unități experimentale.

Dacă, într-un experiment, un tratament apare de mai multe ori, se spune că este repetat. Prin intermediul repetărilor experimentatorul poate îmbunătăți precizia unui experiment prin reducerea abaterii standard a mediei tratamentelor.

Metoda blocurilor randomizate este unul dintre procedeele cele mai simple de experimentare recomandabil când materialul experimental este relativ eterogen și prezintă variabilități în funcție de anumiți factori.

Întrucât eroarea experimentală depinde de omogenitatea materialului cercetat, este necesar ca obiectele experimentului să fie grupate în blocuri de elemente cât mai omogene. Numărul blocurilor $j = 1, 2, \dots, b$ este egal cu numărul stabilit al repetărilor, în cadrul fiecărui bloc, celei $i = 1, 2, \dots, a$ procedee de prelucrare, al căror efect se studiază, se repartizează la întâmplare pe cele i obiecte de experiență, deci se randomizează.

Rezultatele obținute în urma experimentului organizat după un program în blocuri randomizate se pot prezenta astfel:

Experimentul în blocuri randomizate

Procedee de prelucrare	Blocuri	$\sum_{j=1}^b y_{ij}$	\bar{y}_i	$\left(\sum_{j=1}^b y_{ij}\right)^2$
	1 2...j...b			
1	$y_{11}y_{12}\dots y_{1j}\dots y_{1b}$		\bar{y}_1	
2	$y_{21}y_{22}\dots y_{2j}\dots y_{2b}$		\bar{y}_2	
...				
i	$y_{i1}y_{i2}\dots y_{ij}\dots y_{ib}$		\bar{y}_i	
...				
a	$y_{a1}y_{a2}\dots y_{aj}\dots y_{ab}$		\bar{y}_a	
$\sum_{i=1}^a y_{ij}$		$\sum_{i=1}^a \sum_{j=1}^b y_{ij}$	X	$\sum_{i=1}^a \left(\sum_{j=1}^b y_{ij}\right)^2$
\bar{y}_j	$\bar{y}_1 \bar{y}_2 \dots \bar{y}_b$	X	\bar{y}	X
$\left(\sum_{j=1}^b y_{ij}\right)^2$		$\sum_{j=1}^b \left(\sum_{i=1}^a y_{ij}\right)^2$	X	X

Cu y_{ij} se va nota experimentul aparținând blocului j , în urma aplicării procedurii i . În cadrul tezei de doctorat, metoda ANOVA va fi utilizată în scopul analizării disparităților interregionale, pe baza indicatorului rata șomajului. Analiza va fi asistată de programul informatic SPSS.

Analiza cluster

Analiza de cluster este o metodă de clasificare descriptivă care presupune identificarea într-o mulțime de obiecte a grupurilor similare.

Datele analizate pot fi organizate ca o matrice în care liniile sunt observații, iar coloanele sunt variabile. În plus, sunt omogene în sensul că are sens calculul distanțelor dintre elemente și există suficient de multe date încât prelucrările statistice elementare nu oferă o imagine satisfăcătoare a structurii datelor.

Termenul de cluster se referă la o mulțime de obiecte (elemente) similare între ele și nesimilare obiectelor din alte cluster.

Analiza cluster are ca scop identificarea unui set de grupe omogene prin gruparea elementelor astfel încât să minimizeze variația în cadrul grupei și să maximizeze variația dintre grupe.

Problema esențială constă în determinarea (identificarea) clusterelor este cea a specificării proximității (apropierii, similarității) și cum se determină aceasta. Proximitatea depinde de problema analizată.

Analiza cluster are drept componente esențiale următoarele structuri:

- matricea de pattern-uri de tip $n \times p$ (n obiecte și p atribute). Liniile sunt obiecte (pattern-uri), iar coloanele sunt atribute (variabile);
- matricea de proximitate de tip $i \times j$. Proximitatea poate fi de similaritate (asemănare) sau de disociere (depărtare, diferențiere).

Metoda cluster are drept criteriu de optim obținerea partiției care minimizează suma pătratelor erorilor. Eroarea este distanța de la un obiect la centrul clusterului său.

Calcularea distanțelor:

- metoda nearest neighbor: distanța dintre două grupuri este distanța minimă dintre două elemente ale grupurilor (distanța dintre cele mai apropiate elemente din clase diferite):

$$d(\pi_1, \pi_2) = \min d(x, y),$$

unde: $x \in \pi_1, y \in \pi_2$.

- metoda furthest neighbor: utilizează calcularea distanței dintre două grupuri drept distanța maximă dintre două elemente ale grupurilor (distanța dintre cele mai depărtate elemente din clase diferite):

$$d(\pi_1, \pi_2) = \max d(x, y),$$

unde: $x \in \pi_1, y \in \pi_2$.

- metoda average linkage: distanța dintre două grupuri este distanța medie dintre perechile de elemente ale grupurilor:

$$d(\pi_1, \pi_2) = \frac{1}{n_1 n_2} \sum_{x \in \pi_1} \sum_{y \in \pi_2} d(x, y).$$

- metoda average group linkage: distanța dintre două grupuri π_1 și π_2 este distanța dintre centrele grupurilor:

$$d(\pi_1, \pi_2) = d(G_{\pi_1}, G_{\pi_2}).$$

- metoda Ward's linkage: este bazată pe creșterea sumei de pătrate a erorilor după unirea grupurilor într-unul singur:

$$d(\pi_1, \pi_2) = SP(\pi_1 \cup \pi_2) - (SP(\pi_1) + SP(\pi_2))$$

Toate aceste metode de analiză vor conduce către aceeași concluzie: creșterea disparităților regionale în România pe fondul crizei economice actuale.

În vederea aprofundării analizei disparităților regionale la nivel NUTS 2 în România, am apelat la metodele prezentate anterior: Anova și Cluster.

În acest scop, am corectat datele Comisiei Naționale de Prognoză pe perioada 2005-2010 cu cele mai noi raportări statistice ale INS și Eurostat (vezi anexele 1-4).

Primul pas al analizei l-a constituit analiza șomajului din România (VAR00008) și la nivel regional cu ajutorul metodei Anova (vezi anexa 6). În acest sens, a fost adoptat nivelul de semnificație statistică $p < 0,05$.

Au fost analizate ratele șomajului pentru fiecare regiune pentru anii 2005-2010. În urma aplicării metodei, cu ajutorul softului SPSS 17, se constată diferențe semnificative între regiunile București-Ilfov și Sud-Vest. De asemenea, regiunile Nord-Est, Sud și Centru prezintă diferențe mari față de celelalte regiuni (vezi figura 9.2).

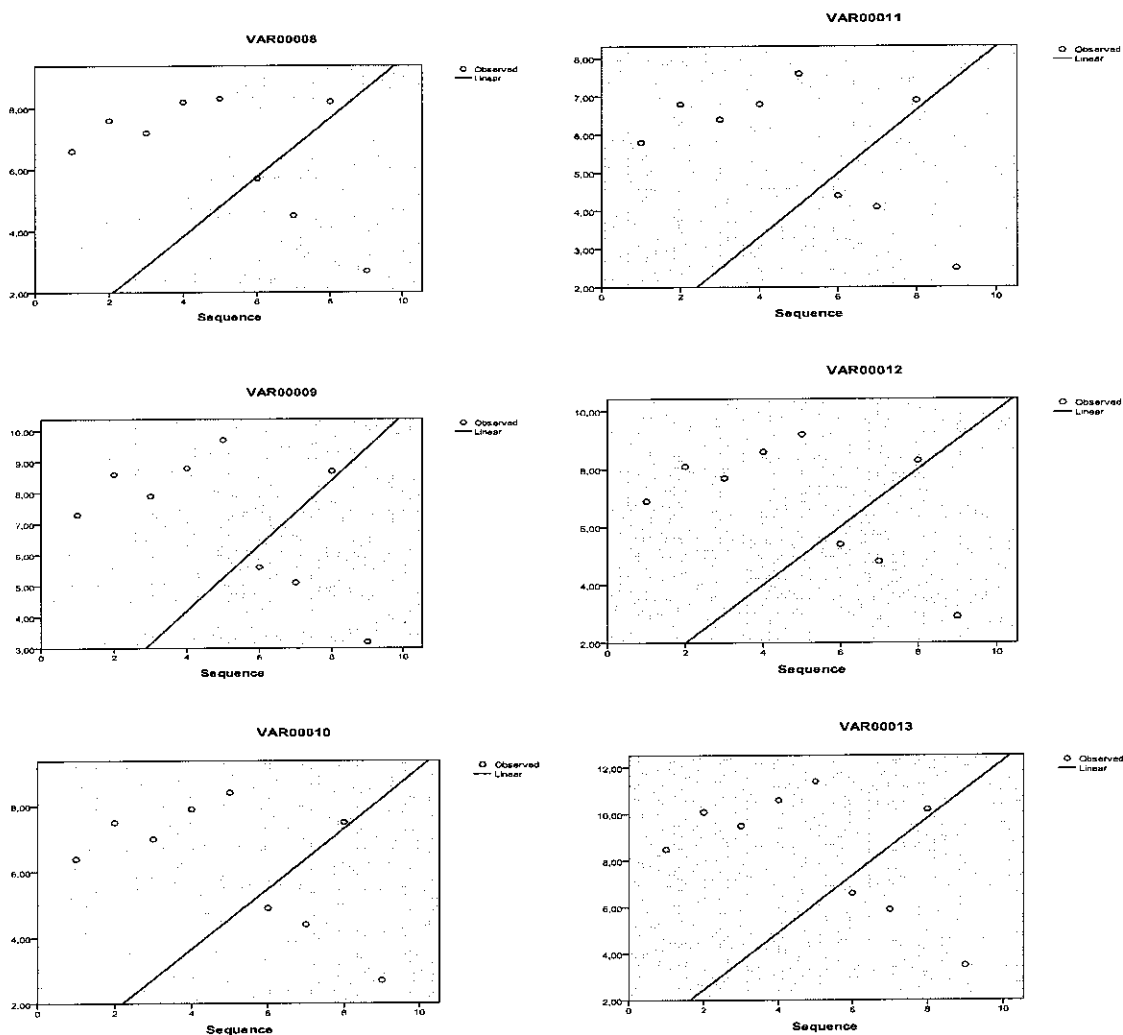

Figura 9.9: Analiza șomajului regional cu metoda Anova
 Sursa: contribuție personală utilizând soft SPSS varianta 17

Al doilea pas al analizei l-a constituit analiza regiunilor cu metoda cluster, pe baza indicatorilor populația ocupată, rata activității în industrie și PIB.

Rezultatele acestei analize sunt prezentate în anexa 7.

În funcție de cei trei indicatori luați în calcul, sunt realizate 3 cluster. Această concentrare indică o uniformizare la un nivel inferior a nivelului de dezvoltare economică în cele 8 regiuni NUTS2 (vezi figura 9.3).

Situația s-a alterat dramatic începând cu anul 2008.

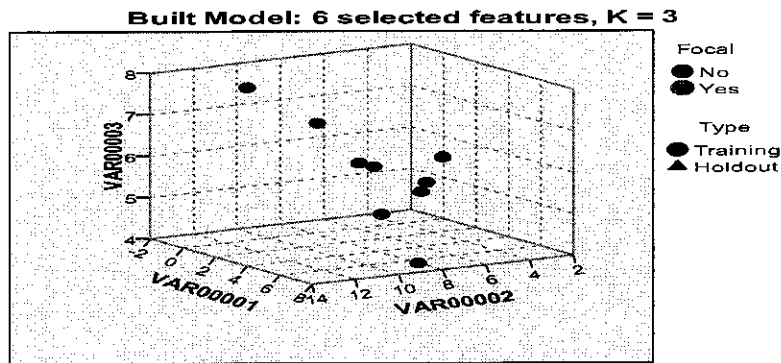

Figura 9.10: Analiza cluster la nivel NUTS2

Sursa: contribuție personală folosind soft SPSS varianta 14

Concluziile rezultate în urma aplicării acestor metode de analiză sunt:

- prin definiție, toate regiunile sunt influențate de aceeași mărime a componentei creșterii la nivel național în perioada studiată. Aceasta înseamnă un impact negativ în creșterea netă a fiecărei regiuni;
 - componenta mixul industrial (media), a avut o contribuție nesemnificativă, la creșterea regională. Cu toate acestea, dacă ne uităm la influența pozitivă cea mai mare, aceasta a fost dată de București-Ilfov, iar cea mai mare influență negativă a fost dată de regiunea Centru;
 - în regiunile Sud Muntenia și Vest serviciile sunt reprezentate semnificativ pentru perioada studiată având o influență puternică asupra nivelului național) mai ales sectorul serviciilor din regiunea Sud Muntenia). În regiunea București Ilfov atât serviciile cât și construcțiile sunt importante pentru economia regională;
 - în regiunea București Ilfov, atât sectorul serviciilor cât și cel al construcțiilor sunt sectoarele care au crescut mult mai rapid la nivel regiunii, decât creșterea înregistrată de acest sector la nivel național. În regiunea Nord Vest, sectorul serviciilor s-a dezvoltat mai rapid decât acest sector la nivel național;
 - în regiunea Sud Vest Oltenia, efectul regional negativ este dat de declinul înregistrat în sectoarele serviciilor și de cel al construcțiilor;
 - în celelalte 2 regiuni, Sud Est și Nord Est, scăderea înregistrată se datorează sectorului serviciilor și construcțiilor, respectiv servicii și industrie care au înregistrat o scădere semnificativă. spre deosebire de scăderea mai lentă înregistrată de sectorul serviciilor la nivel național.
- ✓ toate regiunile suferă efectele crizei economice globale, cea mai bine poziționată rămânând capitala.

CONCLUZIILE ȘI CONTRIBUȚIILE PERSONALE

Suntem conștienți că lucrarea de față nu acoperă întreaga problematică a politicilor publice europene și a impactului lor asupra dezvoltării socio-economice dar, prin acest demers științific, prin analizele empirice realizate, prin raportarea la realizările din domeniu la nivel internațional, considerăm că am contribuit la extinderea dialogului asupra problematicei implicării statului în dezvoltarea macroeconomică, în contextul integrării europene.

Actuala criză globală a reușit să modifice o multitudine de lucruri. Ea a început cu prețurile la petrol și a ajuns până la însăși natura economiei de piață. Aceste schimbări depășesc limitele sectorului economic și financiar și vor afecta inevitabil și arhitectura instituțională a U.E.

La o etapă inițială guvernele europene au răspuns provocărilor crizei de o manieră reactivă și necoordonată. Acestea au condus la efecte controversate și la criticarea conducerii de la Bruxelles.

În altă ordine de idei, se poate presupune că U.E. va reduce asistența externă pentru țările în dezvoltare. Un alt efect negativ este acela că extinderea nu va fi o prioritate pentru U.E. în perioada următoare, chiar dacă țările din blocul ex-sovietic au înregistrat creșteri economice importante.

Totuși există încă două motive de optimism. Primul este stabilitatea relativă a monedei unice. Desigur, și în zona euro există probleme (vezi cazul Greciei), însă nu atât de dramatice, dacă le comparăm cu situația din Islanda, Rusia sau Ucraina. Ca urmare, Danemarca și Regatul Unit au început dezbateri privind costurile aflării în afara zonei euro. Al doilea motiv ține de faptul că efectele crizei au demonstrat necesitatea unei intervenții coordonate la nivelul U.E. pentru a face față provocărilor acesteia.

Pentru susținerea țărilor cele mai afectate de criză, liderii G-20 au aprobat suplimentarea fondurilor FMI la 750 miliarde dolari (556 miliarde euro). Contribuția U.E. este de 75 de miliarde de euro. Liderii G-20 estimează că măsurile de stimulare vor atinge până în anul 2010 valoarea de 3,7 mii de miliarde euro – o suma unică în istoria omenirii.

Statele Membre caută să introducă reguli comune pentru fondurile de investiții, plafonarea bonusurilor încasate de bancheri, instaurarea unui sistem de gestionare a crizei pentru sectorul financiar din U.E. și instituirea unui sistem de control pentru supravegherea financiară și pentru gestionarea riscurilor.

România, ca cea mai nouă membră a U.E., încearcă să realizeze integrarea, atât din punct de vedere politic, juridic, social, cultural, dar și economic. Ea intră într-o evoluție ireversibilă în care determinanți interni ai dezvoltării (efortul propriu intern) sunt favorizați de determinanți externi, reprezentați de instrumentele coeziunii sociale și de factorii convergenți specifici Uniunii Europene.

Marea provocare pentru România este să-și valorifice cât mai eficient potențialul economic european mai ales într-o situație de maximă dificultate economică, când procesul de integrare este mult mai dificil. Aceasta este șansa de a ieși din zona marginală economică a Europei și de a deveni un actor economic regional important. Acest proces va fi favorizat de așezarea geografică, de varietate climatică și de relief, mai mult de valorificarea potențialului agricol, fiind deținătoarea unei suprafețe agricole dintre cele mai mari după Franța, Germania și Polonia.

În conformitate cu prevederile art. 25 din Tratatul de Aderare, România va trebui să depună suma 42.300.000 euro, în 8 tranșe egale, scadente în noiembrie 2011, cât și contribuția în quantum de 0,517% la rezerva și provizioanele echivalente potrivit obligațiilor asumate. Pe de

altă parte, România beneficiază de finanțare europeană pentru a se integra. Ca urmare, România a înregistrat tendințe de creștere constantă a PIB-ului până la începutul anului 2008.

Produsul intern brut (PIB) al României a scăzut constant în anul 2009. Dar această scădere a fost inferioară celei din anul 2008.

Contractia s-a manifestat în aproape toate sectoarele de activitate ale economiei românești. Cea mai importantă cădere – de 17,4% – a avut loc în construcții, după ce era încă pe plus în primele trei luni ale anului.

Agricultura a fost singurul sector pe plus în timp ce sectorul de comerț, repararea automobilelor și articolelor casnice, hoteluri și restaurante, transporturi și telecomunicații a înregistrat un declin de 11,3%. Activitățile financiare, imobiliare, de închirieri și serviciile pentru întreprinderi au coborât cu 3,8%, iar activitatea din industrie s-a contractat cu 3,5%. La categoria “alte servicii” a fost înregistrat un declin de 2,6%, iar impozitele nete pe produs au căzut cu 14,9%.

Datele arată o contracție de 11,8% a cererii interne, în principal pe seama reducerii cu 12,7% a consumului final total. Cheltuiala pentru consumul final al populației s-a diminuat cu 14,3%.

Produsul intern brut al României, în prețuri curente, este estimat la 497,3 miliarde lei în 2009. Nu vom avea creștere economică în anul 2010 (vezi figura 1).

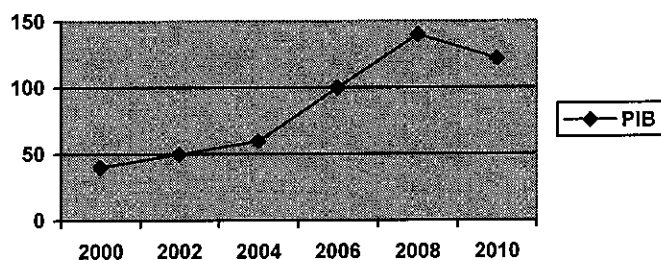

Figura 1: Evoluția PIB-ului în România (miliarde lei)

Sursa: prelucrare după baza de date a BNR

Venitul național brut (VNB) devine un indicator macroeconomic tot mai important în evaluarea contribuțiilor financiare la bugetul comunitar ale țărilor membre. Previțiunea referitoare la Venitul național brut al României se bazează pe o rată pozitivă de creștere. Dar care este influențată de inflație și de evoluția ratei de schimb. Oricum, noi considerăm că această prognoză este prea optimistă.

Prognoza Venitului Național Brut al României

	2010	2011	2012	2013
PIB (milioane lei)	618300	692700	769300	841000
- creștere nominală (%)	13,1	12,0	11,1	9,3
- creștere nominală (%)	5,8	5,8	5,7	5,7
Venituri nete din tranzacții internaționale (milioane lei)	-21801	-23976	-26400	-28438
Venituri nete ca % din PIB	-3,5	-3,5	-3,4	-3,4
Venitul Național Brut (BNB) (milioane lei)	596499	668724	742900	812563
- creștere nominală (%)	13,0	12,1	11,1	9,4
- creștere nominală (%)	5,7	5,8	5,8	5,7

Sursa: <http://www.bnr.ro>

Consumul privat este o preocupare centrală a economiei. Investițiile private și ramurile economiei sunt direcționate ultimativ înspre creșterea pe termen lung a consumului privat. Consumul gospodăriilor populației s-au majorat în 2008 cu 6,5%, față de 2007, la 88,23 miliarde euro. În 2009, acest indicator a ajuns la 100,15 miliarde euro.

Comisia Națională de Prognoză arată că, în 2010, consumul final al gospodăriilor va avea o pondere de 75,4% în formarea Produsului Intern Brut. Eurostat nu oferă informații referitoare la criteriile care au stat la baza acestor evaluări. Consumul gospodăriilor din România a avut un ritm ridicat de creștere până în anul 2008, ca urmare a majorării veniturilor populației și a facilitării accesului la credite. Veniturile medii lunare au fost de 2.000 lei pe gospodărie și de 685 lei pe persoană. Cheltuielile cu mâncarea, băuturile alcoolice și țigările au reprezentat 30,14% din totalul veniturilor. Deși nivelul cheltuielilor lunare de consum este mai mare în mediul urban față de cel rural, cel pentru consumul alimentar a fost mai mare cu numai 73 de lei în mediul urban în 2009.

Pentru sănătate și educație, românii au alocat sume neesențiale din totalul cheltuielilor de consum, de 4,5%, respectiv 0,9%. Această evoluție a fost favorizată de rata negativă de creștere a consumului privat în anul 2009. Aceași evoluție se va manifesta și în anul 2010 (vezi figura 2).

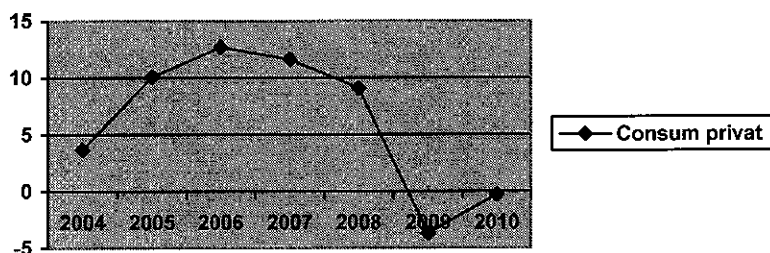

Figura 2: Evoluția consumului privat în România (%)

Sursa: prelucrare după baza de date a INS

Consumul public a avut o evoluție asemănătoare celui privat. A scăzut în anul 2009 și nu sunt motive să considerăm că se va majora în 2010. Aceasta este efectul slabului management al guvernului român, care nu a fost și nu este capabil să sprijine economia națională (vezi figura 3).

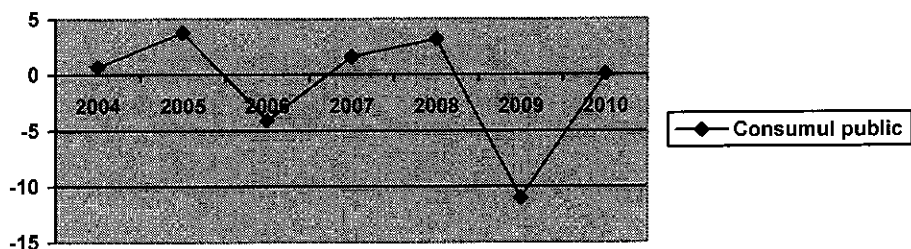

Figura 3: Evoluția consumului public în România (%)

Sursa: prelucrare după baza de date a INS

Rata șomajului în România a crescut în anii 2008 și 2009. Rata șomajului în luna decembrie a atins niveluri maxime în ambii ani. Ramurile economiei care au determinat această

evoluție negativă au fost construcțiile, siderurgia și industria prelucrătoare. Rata șomajului este prognozată să atingă mai mult de 10% în anul 2010 (vezi figura 4).

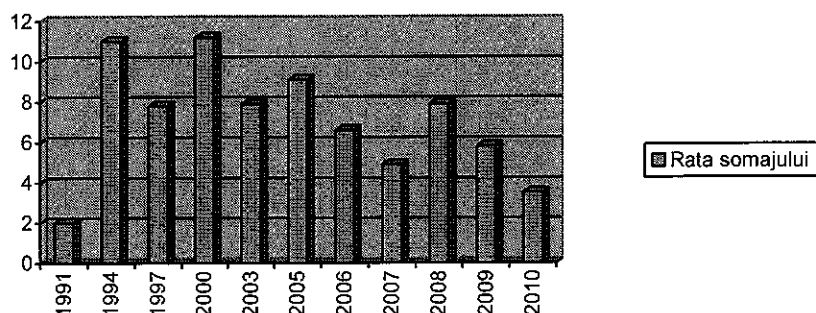

Figura 4: Evoluția ratei șomajului în România (%)

Sursa: prelucrare după baza de date a INS

Inflația și-a modificat cursul începând cu trimestrul 3 al anului 2008. Ea a trecut de la o tendință ascendentă la una descendentă. Cel mai scăzut nivel din perioada post comunistă, de 4,9%, a fost înregistrat în 2007, în condițiile în care în anii '90 inflația ajunsese la peste 250%. Rata inflației a fost 5,8% în anul 2009. Ea este prognozată la 3,5% în anul 2010. Această prognoză este fundamentată pe creșterile salariale și pe evoluția ratei de schimb.

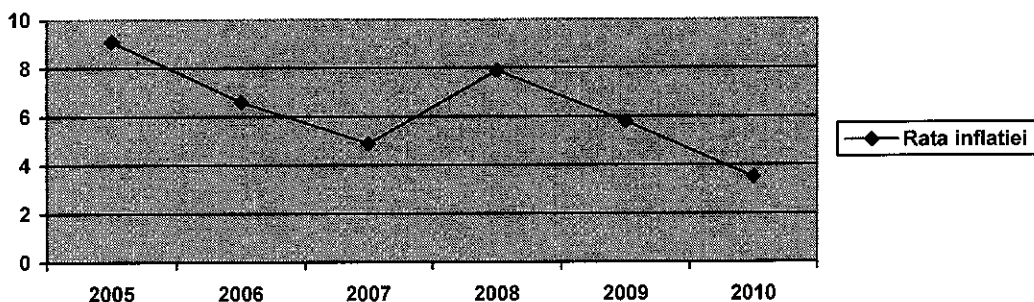

Figura 5: Evoluția ratei inflației în România (%)

Sursa: prelucrare după baza de date a INS

În anul 2010, rata inflației va fi mai mare decât cea din anul 2009 în aproape toate statele membre din zona euro. Excepțiile vor fi Olanda și Finlanda. Inflația s-a diminuat în anul 2009 la nivelul statelor membre din afara zonei euro, excepții făcând Regatul Unit, Suedia, România și Ungaria. Bulgaria și România vor înregistra cele mai mari rate ale inflației la sfârșitul anului 2010.

Investițiile străine directe mari din România s-au oprit în ultimul trimestru al anului 2008, ca efect al contracției semnificative de pe piața input-urilor de capital internațional, creșterii aversiunii față de risc a investitorilor, vulnerabilității economiei naționale și diminuării venitului disponibil (vezi figura 6).

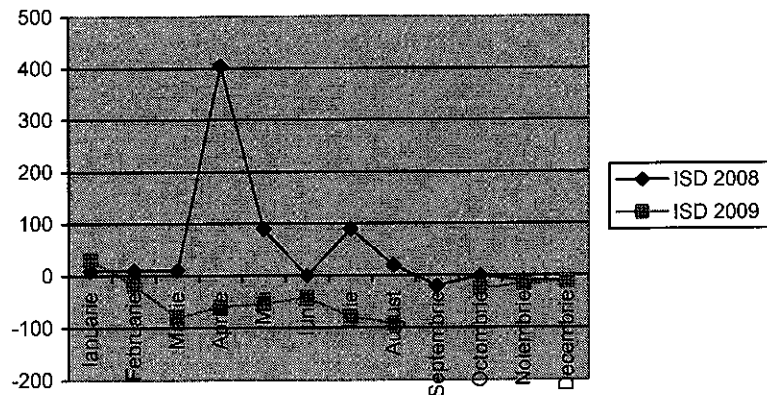

Figura 6: Evoluția investițiilor străine directe (miliarde euro)

Sursa: <http://www.zf.ro>

Alte activități care au atras importante investiții străine directe sunt intermedierea financiară și asigurările (20,5%), construcțiile (12,6%), comerțul (12,4%), tehnologia informației și comunicații (6,7%).

Datoria publică cumulată a statelor din Uniunea Europeană (UE) ar putea urca la 100% din Produsul Intern Brut (PIB) până în 2014, dacă guvernele nu vor lua măsuri ferme pentru a stimula disciplina fiscală. Aceasta este concluzia Comisiei Europene și a miniștrilor de finanțe din U.E. reuniți la Bruxelles.

În 2007, datoria publică a statelor din zona euro se ridică la 66% din PIB, mai mare decât ținta de 60% impusă țărilor ce voiau să adopte moneda euro. Datoria publică a zonei euro ar urma să crească la 84% din PIB în 2010 și la 88,2% din PIB în 2011.

Datoria externă pe termen lung a României a explodat în al doilea trimestru al anului 2009, când a crescut cu 7 miliarde euro și a atins suma de 57,2 miliarde euro. Rata medie anuală de creștere a datoriei publice a României a fost de 18,2% din PIB în 2009 și va ajunge la 22,7% din PIB în anul 2010.

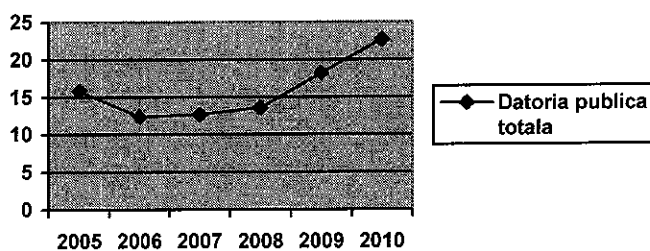

Figura 7: Evoluția datoriei publice totale în România (% din PIB)

Sursa: prelucrare după baza de date a INS

Exporturile românești au intrat în declin la sfârșitul anului 2008, pe fondul contracției economiilor vest europene. În 2009, exporturile au scăzut cu 16,9%, iar prognozele arată o

⁹ Ionescu R., *Mediul de afaceri european*, Editura GUP, Galați, 2010.

majorare a lor cu 0,6% în anul 2010. Importurile României au scăzut mai mult în anul 2010 și vor continua această evoluție și în 2010 (vezi figura 8).

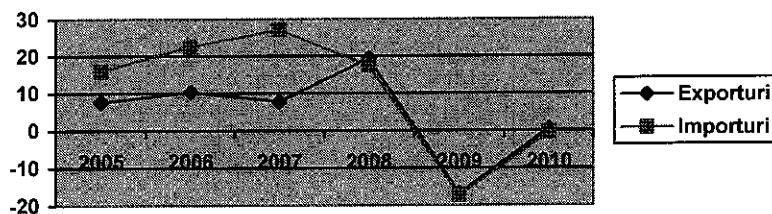

Figura 8: Evoluția comerțului exterior al României (%)

Sursa: prelucrare după baza de date a INS

Secretarul general al Asociației Naționale a Exportatorilor și Importatorilor din România (ANEIR) a precizat că s-au închis peste 7.000 de firme exportatoare, dintr-un total de 21.800, la începutul anului 2009, ca urmare a efectelor crizei economice globale.

Producția industrială a României a intrat pe un trend descendent începând din toamna lui 2008, înregistrând scăderi de circa 13% în primul trimestru din 2009. După o aplatizare a trendului de scădere în trimestrele doi și trei, producția a revenit pe creștere în noiembrie 2009, cu un plus de 4,4% față de perioada similară din 2008. Încetinirea bruscă a industriei chimice, metalurgice și auto în decembrie 2009 a determinat o scădere a producției industriale cu 18%.

În decembrie 2009, cele mai mari scăderi au fost în industria chimică și a fibrelor sintetice (61,2%), în industria mijloacelor de transport (44%) și în industria metalurgică (43,6%). ArcelorMittal (cea mai mare companie din industria siderurgiei,) și-a redus desfacerea cu 50% în anul 2009.

Deficitul bugetar al României va crește până la aproximativ 5,6% din PIB în 2010. În 2009, el a reprezentat 5,1% din PIB, iar în 2008, 5,4%. Evoluția deficitului bugetar a fost foarte sinuoasă în perioada 1990-2010 (vezi figura 9).

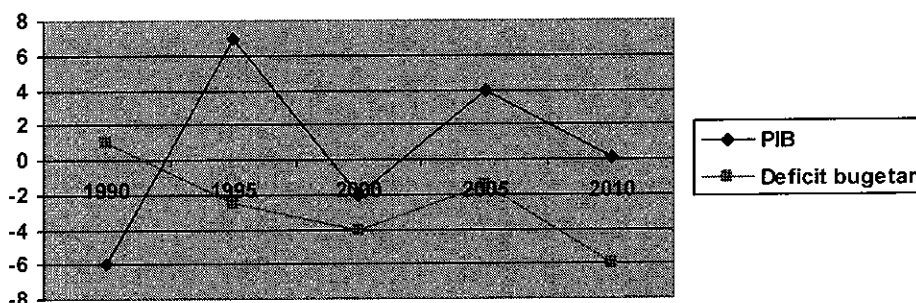

Figura 9: Deficitul bugetar al Românie (% din PIB)

Sursa: prelucrare după baza de date a INS

În septembrie 2009, Comisia Europeană a publicat ultima sa prognoză economică intermediară. Principalul mesaj rezultat din aceasta se referă la evidența recuperării economice, dar viabilitatea acestei reveniri este încă incertă (vezi tabelul 2).¹⁰

¹⁰ IMF, Global Financial Stability Report, WEO New York, 2009.

Tabelul 2: Prognoza Comisiei Europene

	Prognoza trimestrială (%)				Prognoza anuală (%)	
	2009/1	2009/2	2009/3	2009/4	Mai 2009	Sept. 2009
Germania	-3,5	0,3	0,7	0,1	-5,4	-5,1
Spania	-1,6	-1,1	-0,4	-0,2	-3,2	-3,7
Franța	-1,3	0,3	0,4	0,3	-3,0	-2,1
Italia	-2,7	-0,5	0,2	0,1	-4,4	-5,0
Olanda	-2,7	-0,9	-0,4	0,0	-3,5	-4,5
Zona euro	-2,5	-0,1	0,2	0,1	-4,0	-4,0
Polonia	0,3	0,5	0,1	0,0	-1,4	1,0
Regatul Unit	-2,4	-0,7	0,2	0,5	-3,8	-4,3
U.E.27	-2,4	-0,2	0,2	0,1	-4,0	-4,0

Sursa: prelucrare după baza de date a Comisiei Europene

Ca urmare, România este una dintre cele mai afectate state membre de către criza globală. Dar costul creșterii ei economice fulminante până în anul 2008 a fost plătit de șomeri și pensionari.¹¹

Între 2000 și 2008, România a înregistrat una dintre cele mai mari creșteri economice din Europa. Această evoluție a fost sprijinită de credite cu dobânzi mici, oferite de băncile private. Principalele motoare ale acestor schimbări au fost politicile fiscale regresive, investițiile străine și transferurile de bani de la emigranți.

În urma acestei creșteri economice, sistemul de taxe s-a modificat, având două scopuri: favorizarea unei clase medii puternice și creșterea puterii de atracție a capitalului străin. Începând din 2005, taxa de impozitare a fost de 16%, în timp ce taxele pentru tranzacțiile imobiliare au fost minime.

În nici un caz, România nu este ocolită de criză. Dacă menționăm la întâmplare disponibilizările de la Dacia, ArcelorMittal, OtellInox, Oltchim sau Azomureș, avem deja o imagine a curbei ascendente a șomajului. Mai mult, rata șomajului în România depinde de emigranții români. Neoficial, în anul 2008, circa 4 milioane de români lucrau în afara țării, valoarea remiterilor fiind estimată la 5 miliarde euro, în 2007. Întoarcerea lor acasă poate mări semnificativ rata șomajului.

Pe de altă parte, contracția cererii interne și externe a determinat colapsul economiei românești. Ca rezultat, PIB-ul a translatat de la 8% în anul 2008, la -8% în 2009. Modelul României bazat pe creștere economică puternică, taxe reduse și sărăcie accentuată, implementat până în anul 2010, s-a dovedit a fi o cale nedemocratică și inefficientă de atingere a unui model european de creștere socio-economică durabilă.

Toate aceste dezechilibre macroeconomice se regăsesc, într-o formă sau alta și la nivel regional, și au fost analizate pe baza modelelor dedicate.

Analiza cantitativă a disparităților a permis ierarhizarea celor 8 regiuni NUTS2 cu ajutorul metodei distanțelor relative. O nouă ierarhizare a județelor și a regiunilor a fost realizată pe baza metodei ANOVA.

Disparitățile regionale identificate au permis gruparea județelor în clustere specifice.

În urma demersului științific realizat, a rezultat următorul set de *direcții de acțiune și soluții*, pe care le propunem:

¹¹ Mazilu D., *Integrare europeană*, Editura Lumilex, București, 2007.

- construirea unei baze statistice de date performantă, care să poată fi actualizată în timp util și care să permită realizarea de comparații inter și intraregionale;
- alinierea politicilor publice din România la tendințele și obiectivele integrării europene;
- realizarea unei rețele specialiști în domeniul teoriei și practicii dezvoltării economice, care să acopere toate canalele informaționale necesare asistării deciziei la nivel regional și național;
- asigurarea comparabilității datelor statistice naționale cu cele de la nivelul UE;
- stimularea și încurajarea cooperării între mediul de afaceri, institute de cercetări, mediul academic și administrația publică la nivel regional și național;
- informarea sistematică asupra provocărilor cărora trebuie să le facă față economia națională și cea europeană;
- consultarea permanentă a specialiștilor în domeniu de către reprezentanții guvernului, în vederea definirii, creării și implementării strategiilor de dezvoltare la nivel național care să fie susținute prin politici publice sectoriale dedicate;
- realizarea unui dialog real, nu formal, între reprezentanții partidelor politice în teritoriu și alegători, în definirea și asigurarea logisticii necesare creării unei strategii de dezvoltare națională al cărui punct inițial să îl constituie realitățile locale.

Prezenta teză de doctorat sintetizează următoarele *contribuții esențiale*:

- oferă o abordare nouă conceptului de politici publice și rolului acestor politici în realizarea convergenței socio-economice;
- realizează o tratare exhaustivă a lucrărilor în domeniu, definind o bază teoretico-metodologică utilă pentru orice alte analize regionale ulterioare;
- se raportează critic la ultimele evoluții ale politicilor publice sectoriale, din perspectiva actualei crize globale;
- consideră dezvoltarea regională drept axul principal al procesului de catching up prin intermediul politicilor publice:
- realizează o prezentare și o analiză clară a decalajelor socio-economice la nivel regional în UE și în România;
- ierarhizează regiunile NUTS2 ale României prin metode de analiză a disparităților dedicate (metoda distanțelor relative, ANOVA, analiza Cluster, analiza shift-share);
- măsoară dezechilibrele regionale cu ajutorul indicelui Williamson;
- evidențiază avantajele și limitele utilizării metodelor de evaluare a disparităților regionale;
- construiește și adaptează o bază de date la nivel regional, referitoare la informații statistice și financiare legate de PIB, rata șomajului, rata activității industriale și populația ocupată. Aceste informații sunt sintetizate în anexele 1-4 ale tezei;
- susține întreaga analiză, precum și concluziile acesteia, cu reprezentări grafice, tabele statistice și baze de date pertinente;
- pune la dispoziția celor interesați informații pertinente și actuale referitoare la impactul finanțării europene la nivel regional.

Din punctul meu de vedere, această teză de doctorat reprezintă începutul unor cercetări ulterioare în domeniu cu care sperăm să participăm la dialogul de idei și la dezbaterile referitoare la viitorul României în cadrul construcției europene și la însuși viitorul UE.

În încheiere, aș dori să menționez îndrumarea competentă și bunăvoința unor persoane, de care am beneficiat în perioada documentării și elaborării acestei teze, care m-au călăuzit și sprijinit în demersul meu științific și cărora le datorez toată recunoștința mea.

Trebuie să remarc în mod deosebit competența îndrumare și atenție cu care d-nul prof.univ.dr. Epure Dănuț Tiberius s-a aplecat asupra demersurilor mele științifice, fapt ce mi-a permis practic realizarea acestei teze de doctorat.

În realizarea acestei teze, de un real folos a fost activitatea didactică pe care o desfășor în cadrul Universității Agora din Oradea.

Un alt element semnificativ l-au reprezentat documentările realizate la Direcția Județeană de Statistică Bihor și la Agenția pentru Dezvoltare Regională Nord-Vest.

Valorificarea rezultatelor cercetării pe parcursul pregătirii doctorale s-a materializat în publicarea a șapte cărți, în calitate de autor sau coautor, 23 articole în analele universităților din România, 43 articole în reviste și volume de specialitate, și volume ale unor conferințe internaționale în calitate de unic autor.

Ne exprimăm speranța că prezentul demers științific reprezintă o modestă contribuție la dezbaterile atât de actuale referitoare la dezvoltarea regională durabilă în contextul integrării europene și convergenței reale.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. **Andrei L.C.**, *Euro*, Editura Economică, București, 2007.
2. **Beugelsdijk M., Eijffinger S.**, *The Effectiveness of Structural Policy in the European Union: An Empirical Analysis for the E.U.15 During the Period 1995-2001*, CEPR Discussion Paper 3879, London, 2003.
3. **Birkland Th. A.**, *An Introduction to the Policy Process*, M.E. Sharpe, London, 2005.
4. **Birkler J., Rushworth D., Chiesa J., Pung H., Arena M. V., Schank J. F.**, *Differences Between Military and Commercial Shipbuilding: Implications for the United Kingdom's Ministry of Defence*, MG-236-MOD, 2005.
5. **Bîrzea C.**, *Politicile și instituțiile U.E.*, Editura Corint, București, 2001.
6. **Centre for European Policy Studies**, *R&D Study*, 9th of February 2009.
7. **CIA World Factbook**, *2006 Projections*, IMF, 2005.
8. **C.J.C.E.-06** aprilie 1995, af. C241/91 P și C 242, Rec. I 743.
9. **Cochran Ch. L., Malone Eloise F.**, *Public policy*, Viva Books Private Limited, 2007.
10. **Croitoru L., Russu C., Târhoacă C., van Zon H.**, *Politica industrială a României din perspectiva aderării la Uniunea Europeană*, Institutul european din România, București, 2003.
11. **Deakin D.**, *Entrepreneurship and Small Firms*, McGraw-Hill, London, 2003.
12. **DG TREN**, *European Energy and Transport, Trends to 2030*, Brussels, 2007.
13. **Diaconu N, Marcu V.**, *Drept comunitar. Partea specială. Politicile comunitare*, Editura Lumina Lex, București, 2003.
14. **Dinan Desmond**, *Ever Closer Union: An Introduction to European Integration*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2005.
15. **Drăgan G., Atanasiu I.**, *Romanian Special Development Zones and EU State Aid Policy*, seria Pre-Accession Impact Studies, Institutul European din Romania, 2002
16. **Dye Th. R.**, *Understanding Public Policy*, Prentice Hall, 2007.
17. **Easton D.**, *A Framework for Political Analysis*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1965.
18. **Epure Danuș Tiberius, Jeflea Victor, Mosnianu Cristian**, *Strategii și politici privind întreprinderile în context european*, Editura Muntenia, Constanța, 2008.
19. **Epure Tiberius Dănuș, Gruescu Ramona, Brăiloiu Liviu**, *Global Economic Crisis*, Ovidius University Annals, Economic Sciences Series, Volume X, Issue 1, Ovidius University Press, 2010.
20. **Epure Tiberius Dănuș, Cusu Dorinela**, *Financial Measures of Response to the Present Economic Global Crisis*, The Annals of the Stefan cel Mare University of Suceava, Fascicle of the Faculty of Economics and Public Administration, VOL 10, No.2 (11), 2010.
21. **Epure Dănuș Tiberius, Nistor Costel**, *The artificial intelligence used to maximize the chances of global economical success*, International Journal of Computers, Communications & Control (IJCCC), Publisher: Agora University Editing House - CCC Publications, Licensed partner: EBSCO Publishing, IJCCC is a quarterly peer-reviewed journal, 2010.
22. **European Commission**, Directorate General for Agriculture: *Agenda 2000 – A CAP for the future*, Brussels, 1999.
23. **European Commission** *The E.U. Economy 2000 Review*, European Economy no.71, Luxembourg, 2000.
24. **European Commission**, *Employment in Europe*, Brussels, 2001.

25. **European Commission**, *Directive 2001/14/E.C.*, Brussels.
26. **European Commission**, *Transport White Paper*, COM 370/2001.
27. **European Commission**, *Building our common future - Policy challenges and budgetary means of the enlarged Union 2007-2013*, Brussels, 10th of February 2004.
28. **European Commission**, *Financial Perspectives 2007 – 2013*, Brussels, 14th of July 2004.
29. **European Commission**, *Introduction to the NUTS and the Statistical regions of Europe*, 22.04.2005.
30. **European Commission**, *Notice on immunity from fines and reduction of fines in cartel cases*, OJ C 298, 8.12.2006.
31. **Eurostat**, tag. 00075, FAO, 2009.
32. **Eurostat**, tag. 00076, Directorate General for Maritime Affairs and Fisheries, 2009.
33. **Eurostat**, tag. 00077, Directorate General for Maritime Affairs and Fisheries, 2009.
34. **Eurostat**, tag. 00078, tag. 00079, tag. 00080, tag. 00081, Directorate General for Maritime Affairs and Fisheries, 2009.
35. **Eurostat**, tag. 00082, Directorate General for Maritime Affairs and Fisheries, 2009.
36. **Eurostat**, tag. 00083, Directorate General for Maritime Affairs and Fisheries, 2009.
37. **Foreman P.J., Federico G.**, *European Industrial Policy: The Twentieth-Century Experience*, Enterprise Directorate General, Brussels, 2002.
38. **Fuerea A.**, *Dreptul comunitar al afacerilor*, Editura Universul Juridic, București, 2003.
39. **Fujita M, Krugman P., Venables A.J.**, *The Spatial Economy: Cities, Regions and International Trade*, MIT Press, Cambridge, Mass, 1999.
40. **Gerber D. J.**, *Law and Competition in Twentieth Century Europe: Protecting Prometheus*, Clarendon, Oxford, 1998.
41. **Gold M.**, *The Social Dimension*, Macmillan, London, 1993.
42. **Goschin Z., Pârlog C.**, *Ierarhizarea multicriterială a regiunilor din România folosind metoda distanțelor relative*, Simpozionul Statistica- Problema fiecăruia, București, 2004.
43. **IMF**, *Global Financial Stability Report*, WEO New York, 2009.
44. **Institutul European din România**, *Politica Europeană*, monografie, București, 2003.
45. **Institutul European din România**, *Politici Europene*, Editura MasterPrint, București, 2005.
46. **Ionescu Romeo**, *Tratat de economie europeană*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 2004.
47. **Ionescu Romeo, Pârlog Cornelia, Tușa Erika**, *Dezvoltarea regională și echilibrul structural al economiei naționale*, Ed. Oscar Print, București, 2004.
48. **Ionescu Romeo**, *Economie europeană*, Ed. Fundației Academice Danubius, Galați, 2006.
49. **Ionescu Romeo**, *Dezvoltare regională*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2008.
50. **Ionescu Romeo**, *The analysis of the european structural instruments*, in PARS Journal, no.1/2008.
51. **Ionescu Romeo**, *The necessity of a new paradigm for the European cohesion policy under the present global crisis*, European Regional Science Association Annual Congress, Jonkoping, Sweden, 19-23.08.2010.
52. **Ionescu Romeo**, *Mediul european al afacerilor*, Ed. Galati University Press, 2010.
53. **Isaic-Maniu Al.**, *Proiectarea experimentelor în economie – ANOVA*, Editura A.S.E. București, 2004.
54. **Marchis Gabriela**, *Impactul extinderii UE asupra strategiilor și politicilor regionale. Rolul fondurilor structurale*, București, 2008. Marchis Gabriela, *Romanian interregional*

disparities in 2008, in the context of achieving the European standards of living, Analele Universității „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, Nr.3/2008.

55. **Voicu M.**, *Politicile comunitare în Constituția Uniunii Europene*, Lumina Lex, București, 2005.
56. www.europa.eu.int/eur-lex/en/treaties/dat/C_2002325
57. www.europa.eu.int/comm/enterprise_policy/index.htm
58. www.europa.eu.int/comm/enterprise_policy/sme_definition/index_en.htm
59. www.europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/analysis/observatory.htm
60. www.trendchart.cordis.lu/Scoreboard2002/index.html
61. www.europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/industry/competitiveness
62. www.europa.eu.int/scadplus/leg/en/s23000.htm
63. www.europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/i23012.htm
64. www.europeana.ro
65. www.ier.ro
66. www.mmssf.ro
67. www.infoeuropa.ro
68. www.europarl.europa.eu
69. www.stop-discrimination.info
70. www.coe.ro
71. www.protectiamuncii.ro
72. www.euractiv.ro
73. www.fonduri-structurale.ro
74. www.eurofinantare.ro
75. www.fonduri-ue.ro
76. www.fedr.ro
77. www.eurostat.com